

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Våld i nära relationer- ett ungdomsproblem?

En kvalitativ studie om ungdomars attityder kring våld i nära ungdomsrelationer

SQ1562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp
Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits
Kandidatnivå
Termin 6, VT 2015
Författare: Rikard Isaksson och Nadia Karlsson
Handledare: Anders Törnquist

Abstract

Titel: Våld i nära relationer- ett ungdomsproblem? En kvalitativ studie om ungdomars attityder kring våld i nära ungdomsrelationer

Författare: Rikard Isaksson och Nadia Karlsson

Nyckelord: våld, ungdomar, ålder, kön

Studiens syfte var att försöka förstå och exemplifiera ungdomars attityder kring våld i ungdomsrelationer, samt deras attityder till sin omgivning relaterat till detta våld. Resultat och analys byggde på fyra fokusgruppsintervjuer med tio killar och nio tjejer från nionde klass, grupperna delades in efter kön. Intervjuerna transkriberades i sin helhet och presenterades i form av citat som analyserades med hjälp av feministisk poststrukturalistisk teori och intersektionalitet, och relaterades till tidigare forskning inom problemområdet. Resultaten visar att ungdomar har kunskaper om våld och hur det påverkar. Ungdomarna själva efterlyser mer information för att kunna identifiera olika former av våld samt information om hur det kan förebyggas. Tydligt var att ungdomarna upplevde att varken deras relationer eller utsagor blev tagna på allvar av vuxna. Ungdomarna valde sina vänner för att söka stöd eftersom dessa förväntades vara stödjande och inte agera. I resonemangen framkom att ungdomarna betraktar sina relationer som väldigt betydelsefulla och att det fanns en rädsla för att bli ensam, något som ungdomarna menade bidrog till att en stannar i en relation även om den innefattar våld. Våldshandlingar som legitimerades var de som var en effekt av otrohet eller engångsföreteelser. Mycket ansvar lades på individen, som förväntades ansvara för att identifiera våldet och lämna relationen. Ungdomarnas resonemang präglades av diskrepanser, då de skiftade åsikter om vartannat, något som vi tolkar som en osäkerhet inför problemområdet. Könsnormer och stereotypa föreställningar om manligt och kvinnligt visade sig vara högst närvarande i ungdomarnas tal och tolkning av sig själva och sin omvärld.

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till våra fokusgruppsdeltagare som tog sig tid att delta i studien utan vidare kompensation än den att undslippa schemalagd lektion vid tillfället för intervjuerna. Vi vill även tacka den lärare som varit oss behjälplig med att få till stånd intervjuerna, och som såg ett värde i vad en diskussion om ämnet kunde tillföra eleverna. Slutligen vill vi tacka vår handledare Anders för tips och kritik.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning och problemformulering	1
1.1 Syfte.....	5
1.2 Frågeställningar	5
1.3 Relevans för det sociala arbetet	6
2. Tidigare forskning.....	6
2.1 Omfattning.....	7
2.2 Innebörden av att leva i en relation som innefattar våld.....	7
2.3 Hur ungdomar förhåller sig till våld	8
2.4 Stödsökande.....	10
2.5 Våld kopplat till hälsa.....	10
2.6 Att upptäcka våld.....	11
2.7 Teoretiska perspektiv på våld	11
3. Teori.....	13
3.1 Feministisk poststrukturalism.....	13
3.2 Intersektionalitet	15
4. Metod.....	17
4.1 Urval	19
4.2 Genomförande av fokusgrupperna	20
4.2.1 Förförståelse.....	21
4.2.2 Litteratursökning.....	21
4.2.3 Förstudie	22
4.2.4 Arbetsfördelning	22
4.3 Analytiskt tillvägagångssätt.....	23
4.4 Etiska överväganden.....	24
4.5 Reliabilitet och validitet.....	25
4.6 Generaliserbarhet.....	26
4.7 Metodkritik	26
5. Resultat och analys.....	28
5.1 Våld.....	28
5.1.1 Våldets hierarki.....	32
5.1.2 Förklaringar till våld	35

5.2 Förväntningar på omgivningen.....	38
5.2.1 Hemmet som trygg zon och föräldrar som beskydd?	38
5.2.2 Könade våldsroller	40
5.2.3 Omvärlden som skyddsfaktor	43
5.2.4 Att inte bli tagen på allvar.....	45
5.2.5 Vikten av en relation.....	46
5.2.6 Ansvar att förebygga.....	52
5.2.7 Samhällets ansvar.....	54
5.3 Sammanfattning av ungdomarnas attityder	57
5.3.1 Vilka attityder har studiens respondenter kring våld i ungdomsrelationer?	58
5.3.2 Vilka attityder har studiens respondenter till sin omgivning relaterat till våld i nära ungdomsrelationer, gällande stöd/hjälp och omgivningens sätt att reagera?.....	58
6. Avslutande diskussion.....	59
7. Referenslista.....	62
Bilaga 1 – Samtyckesblankett	
Bilaga 2 – Intervjuguide	

1. Inledning och problemformulering

Under Internationella Brottsofferdagen 2015-02-20, var det våld mot unga som stod högst på agendan. Detta med anledning av en tilltagande oro bland professionella som möter unga, exempelvis från landets tjej- och ungdomsjourer. De vittnar om tusentals kontakter årligen som gäller våld mellan unga i nära relationer. Brottsoffermyndigheten menar att det trots detta inte finns någon officiell statistik som specifikt fokuserar på våld i nära ungdomsrelationer. Tillsammans med Uppsala Universitet gjorde däremot Brottsoffermyndigheten år 2001, på uppdrag av regeringen, en omfångsundersökning gällande kvinnors utsatthet för mäns våld. Den övergripande statistiken visar att nästan varannan kvinna i studien, 46 procent, har utsatts för våld av någon man efter 15-årsdagen. I Regeringens handlingsplan för att bekämpa våld 2007/08:39 hänvisar de till siffror från Brottsförebyggande rådets nationella trygghetsundersökning (2006), som visar att kvinnor i åldern 16-24 år är den kategori som är mest utsatta vad gäller sexualbrott, misshandel och hot. Yngre kvinnor har därför blivit utsedda som en särskilt utsatt grupp.

Av Brottsförebyggande rådets rapport 2014:8 framgår att återkommande utsatthet av brott i nära relationer är vanligare bland kvinnor, och främst i åldersgruppen 16-34 år. Rapporten styrker att det finns ett behov av att förebygga och upptäcka våld i nära ungdomsrelationer, då dessa personer kan antas ha en högre sannolikhet att bli utsatta igen. Annika Öster, generaldirektör för Brottsoffermyndigheten förklarar i ett pressmeddelande (2015-02-18) att för att kunna upptäcka våldet så krävs att vuxna blir bättre på att våga fråga, lyssna och agera. Vidare menar hon att en förklaring till varför våldet i nära ungdomsrelationer är osynligt är på grund av att unga tenderar att hålla sitt mående och sina upplevelser för sig själva. Kommunernas arbete med problemområdet granskas av Unizons Kvinnofridsbarometer (2015-04-07, s.4-5), där framkommer att ”fyra av tio kommuner har inte analyserat förekomsten av våld i nära relationer och behovet av stöd och skydd i den egna kommunen, varken utifrån egna eller andras (t.ex. nationella) underlag, under de senaste fyra åren. Sex av tio kommuner uppger att det saknas mål för arbetet, och drygt hälften av kommunerna har inte gjort någon utvärdering under de senaste fyra åren”. Vidare framkommer att ”fyra av tio av Unizons tjej- och ungdomsjourer får noll kronor i bidrag från kommunen”. Vid regeringens sammanträde den 20 februari 2014, fattades beslut om en nationell strategi för att nå det jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra (Dir. 2014:25).

Syftet är att granska huruvida de insatser som har genomförts mot mäns våld mot kvinnors har lett till att ny kunskap, nya metoder och förhållningssätt antagits i myndigheters ordinarie verksamhet. Uppdraget ska slutredovisas senast den 29 maj 2015 (ibid.).

I Barnkonventionens 19e artikel står: “varje barn har rätt att skyddas mot fysiskt eller psykiskt våld, övergrepp, vanvård eller utnyttjande av föräldrar eller annan som har hand om barnet”. Artikeln anger att barn behöver skyddas från föräldrar eller annan som har hand om barnet, barnkonventionens syfte är dock att lyfta barns behov av skydd, oavsett vem de behöver skyddas ifrån- vuxna eller jämnåriga. Genom att specificera vem en ska skyddas emot, så skapas en föreställning om vilka potentiella hot, eller problemområden som finns och implicit vilka som inte finns. Ungdomar hamnar i ett mellanläge genom att dels kategoriseras av samhället som barn, men ändå ingå i relationer som i mångt och mycket är likvärdiga vuxna relationer, och ibland innefattar våld. O’Keefe (2005) poängterar att våld i nära ungdomsrelationer består av samma komponenter som våld i vuxna relationer med både psykiskt, emotionellt, sexuellt och fysiskt våld. Vidare beskrivs att ungdomars frigörelseprocess och behov av autonomi kan påverka deras benägenhet till att anmäla. Gottzén och Korkmaz (2013) framhåller att ungdomar utifrån sin åldersposition har svårt att identifiera sig med våldsutsatta vuxna, då de vuxna tillskrivs egenskaper och levnadsvillkor som ungdomarna inte upplever applicerbara på sig själva.

Att kunskapen kring våld i nära ungdomsrelationer i Sverige inte står i paritet med dess omfattning bekräftas av Ungdomsstyrelsens skrifter 2013:1, samtidigt finns det amerikanska studier med olika teorier kring varför våldet inte fått samma uppmärksamhet som det i vuxna relationer. Bland annat finns resonemang om att våld i nära ungdomsrelationer riskerar att förminska av omgivningen eftersom dessa förhållanden inte ses som seriösa. I denna studie kommer begreppet *omgivning* användas som ett paraplybegrepp som inkluderar alla de sociala kontakter som kan tänkas vara aktuella kring problemområdet, såsom vänner, familj, lärare och annan skolpersonal, myndighetspersoner och övriga människor i det offentliga rummet. När problem uppstår i nära ungdomsrelationer tycks inställningen generellt vara att uppbrottsprocessen är enklare än i vuxna relationer, på så vis blir de starka band som vissa ungdomar knyter till varandra förbisedda. Det argumenteras också för att professionella är alldeles för inriktade på att upptäcka fysiskt och sexuellt våld, trots att den psykiska

våldsföringen förmodas kunna orsaka lika stor skada för den enskilde, se exempelvis Barter (2009) eller Carlson (2003).

Många av de amerikanska studier som fokuserar på våld i nära ungdomsrelationer utgår ifrån begreppet "dating violence". Begreppet har även spridit sig till andra länder, inklusive Sverige (Bowen et al. 2013). Diskussioner har dock förts (Uhnoo 2011; Korkmaz 2012) om att begreppet inte håller utanför USA, då "dating" inte är en lika vedertagen företeelse i andra länder, begreppet mister således sin tillämplighet utanför USA:s gränser. I denna studie har valet gjorts att inte använda begreppet mer än i beskrivningen av den forskning som finns där begreppet används. Valet att undvika begreppet motiveras utöver dess bristande relevans inom den svenska kulturen, med att "dating violence"-begreppet kan uppfattas som att det syftar på en mindre seriös relation, och följaktligen indikera att relationen är lättare att bryta upp ifrån. Den forskning som utgår ifrån begreppet bedöms däremot ändå vara relevant eftersom den fokuserar på samma problemområde och faktorer som aktuell studie, det vill säga ungdomar och våld i nära ungdomsrelationer. Carlson (2003, s.360) definierar "Teen dating violence" bland annat som ett mönster av upprepat våld eller hot om våld av fysisk, psykisk eller sexuell karaktär där offret och förövaren är mellan 13 och 20 år gamla och är ett par. Den amerikanska forskningen är även den som i högre grad fokuserar på yngre ungdomar, i förhållande till exempelvis svensk forskning som oftast utgår ifrån ett åldersspann från 16 år och uppåt i de undersökningar som inkluderar ungdomar. Flera av de studier som ingår i kapitlet tidigare forskning kommer därför att utgöras av studier som använder sig av begreppet "dating violence", men i denna studie kommer begreppet *våld i nära ungdomsrelationer* användas istället och syftar då på våld i relationer som är jämförbara med kärleksrelationer eller relationer där en betraktar sig som ett par, inte vänskapsrelationer.

Denna uppsats empiri består av respondenternas attityder till våld i nära relationer. *Attityd* som begrepp kan tolkas olika, därför redovisas en definition av begreppet för att förtydliga vad som i studien åsyftas med attityder. Egidius (2005) beskriver attityd som ett förhållningssätt eller en inställning till något. En attityd anges innefatta tre aspekter: den *kognitiva*- det vill säga hur en uppfattar ett fenomen, den *emotionella*- som representerar den känslomässiga reaktionen och den *konativa*- som innebär strävan eller handlingsinriktning. Vidare beskrivs en attityd som ett skeende inom personen som medför en möjlig reaktion

eller handling i ett socialt sammanhang, samt att attityder formas genom sociala påverkansfaktorer. Studien utgår sålunda ifrån att en attityd innefattar olika aspekter som sammansätts till ett förhållningssätt, denna sammansättning är en process som genom att den påverkas av de sociala sammanhang personen ingår i kan ändra sin betydelse, det vill säga att attityden kan förändras beroende på kontext.

Studien använder sig av Isdals (2001, s.34) definition av *våld*: "[...] varje handling riktad mot en annan person, som genom att denna handling skadar, smärtar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något som den vill". Inom våldsbegreppet ryms ett antal underkategorier:

Aktivt psykiskt våld: Innefattar verbala kränkningar, isolering i kontakten med omvärlden, försättande i ekonomiskt beroende, förstörelse eller hot om förstörelse av betydelsefulla ägodelar, hot, skrämsel, emotionell utpressning etcetera.

Passivt fysiskt våld: Kan gå ut över partners hälsa och välbefinnande och på så vis även bli fysisk. Exempelvis hålla partnern vaken om nätterna, förvägra pengar till mat och kläder, förhindra tillgång till hälso- och sjukvård.

Aktivt fysiskt våld: Innebär alla former av våld där fysisk kontakt används som maktutövning, för att uppnå kontroll. Det kan vara allt ifrån knuffar och slag till knivhugg.

Sexuellt våld: Kan innebära att tvingas att titta på porrfilm, "gå med på" oönskade samlag av rädsla för misshandel, våldtäkt. Sexuellt våld kan vara resultatet av en våldsupptrappning inom relationen

Latent våld: Stark ilska och aggressivitet som är inbunden och visar sig i kroppshållning och kroppsuttryck och som skapar rädsla, upplevs som ett hot om våldsamma konsekvenser och/eller påminner om tidigare erfarenheter av fysiskt våld (Holmberg & Enander 2004 s.30-34; Rikskriscentrum nationella hemsida 2014).

I studien kommer begreppet *våld* att användas oavsett vad för underkategori av våld som åsyftas, då formen av våldshandlingen betraktas som mindre relevant för den skada som offret faktiskt upplever. Studien utgår ifrån att fysiskt våld inte nödvändigtvis är värre än psykiskt våld.

I BRIS-Årsrapport 2009:40, nämns flickor som utsätts för våld från sina pojkvänner som en av de kategorier som BRIS har kontakt med. Tjejerna som ringer och mailar in om våld i nära ungdomsrelationer uppges vara mellan 14-17 år. I samtalen finns en utmärkande tendens av att tjejerna uttrycker en känsla av att någonting är fel men att de har svårt att sätta ord på vad känslan grundar sig i, eller att den hör ihop med eventuella övergrepp. Tjejerna har problem med att identifiera sig som offer men har ofta en insikt om att ett sunt förhållande inte bör se ut på ett sådant vis som deras egna. I rapporten lyfts två "former av sårbarhet" ut. Flickor som är ensamma och utsatta, de beskrivs komma ifrån trasiga hem där de blivit utsatta för psykisk eller fysisk misshandel. Den andra gruppen flickor beskrivs som förvirrade, de vet inte hur de ska vara eller hur de ska se ut och är identitetssökande. Av rapporten går endast att utläsa vilka egenskaper offren har, ingen närmare beskrivning av förövarna ges och det förs inte heller några resonemang om samhällsliga strukturer. Vidare poängteras vikten av att se dessa flickor, som trots att de beskrivs ha en fasad och ibland kan vara väldigt tuffa och utåtriktade, ändå går att upptäcka. Meeuwisse och Swärd (2010) diskuterar hur val av perspektiv påverkar vad som utgör ett socialt problem, och att det även hänger samman med hur ansvarsfördelningen ser ut, det vill säga vad som behöver "åtgärdas" och av vem. Chung (2005) beskriver forskning kring våld i nära ungdomsrelationer och menar att så kallat "dating violence" främst förklaras utifrån teorier som betonar uppväxtens betydelse. Forskningen kring våld mot vuxna kvinnor däremot präglas av feministiska teorier rörande makt och kön.

1.1 Syfte

Studiens syfte är att försöka förstå och exemplifiera ungdomars attityder kring våld i nära ungdomsrelationer. Studien har en kvalitativ ansats som utgår ifrån två frågeställningar.

1.2 Frågeställningar

- Vilka attityder har studiens respondenter kring våld i nära ungdomsrelationer?
- Vilka attityder har studiens respondenter till sin omgivning relaterat till våld i nära ungdomsrelationer, gällande stöd/hjälp och omgivningens sätt att reagera?

1.3 Relevans för det sociala arbetet

Huruvida ett fenomen betraktas som ett socialt problem eller inte är avhängigt vilken tradition som råder i det aktuella samhället. Två exempel på traditioner är följande; den tradition som utgår ifrån att det är vissa *tillstånd* i samhället som anses vara sammanbundna med problem såsom exempelvis fattigdom eller kriminalitet, samt den som utgår ifrån att problem utgörs av särskilda *befolkningsgrupper* och således i behov av insatser från samhället (Meeuwisse & Swärd, 2010). Som tidigare nämnts har genom Brottsförebyggande rådets nationella trygghetsundersökning (2006) "yngre kvinnor" blivit utsedda som en särskilt utsatt grupp när det gäller våld i nära relationer. Det förefaller således relevant för socialt arbete att i större utsträckning än vad som tidigare gjorts, undersöka exempel på attityder kring våld i nära ungdomsrelationer hos de som tillhör kategorin unga. En sådan attitydgranskning kan bidra till en ökad förståelse till hur ungdomar ser på sig själva och sina relationer i förhållande till sin omvärld. Vidare är det av relevans för det sociala arbetet att belysa hur ungdomar tänker kring våld i nära ungdomsrelationer, hur väl de kan identifiera våld samt vilka förväntningar de har på stöd från sin omgivning om ett sådant våld skulle ske, för att i större utsträckning kunna upptäcka och möta denna grupp.

2. Tidigare forskning

Följande kapitel ämnar belysa den tidigare forskning som finns inom problemområdet. Våld i nära relationer är ett vedertaget begrepp, likaså ett erkänt socialt problem. Då inte samma uppmärksamhet har riktats mot det specifika fenomenet våld i nära ungdomsrelationer, har i studiens avsnitt om tidigare forskning även inkluderats forskning som fokuserar på våld i nära relationer mellan vuxna. Studiens analys bygger i huvudsak på resonemang kring våld, kön och ålder. Varpå forskning som handlar om dessa teman är relevanta. En del av den forskning som återges kan uppfattas ligga mer i linje med studiens syfte, exempelvis Uhnö (2011), Korkmaz (2012) och Gottzén och Korkmaz (2013), och en del ligger längre ifrån, exempelvis vad gäller ålder, men likaså tänker vi att all den forskning vi har valt ut har relevans för analysen. Det är även värt att nämna att nyttjande av masteruppsatser som tidigare forskning är diskuterat. Användandet av Korkmaz (2012) uppsats motiveras med att den fått pris vilket styrker att den är välgjord, men framför allt är motivet dess höga relevans för studiens syfte och frågeställningar. Studierna i kapitlet tidigare forskning har delats in under tematiska rubriker för att skapa en bättre struktur i läsningen, i några fall så skulle studierna kunna passa

under flera rubriker på grund av studiernas omfattning, men de har kategoriserats utefter sitt mest framträdande tema.

2.1 Omfattning

För att få en översikt av hur det övergripande problemområdet, mäns våld mot kvinnor, ser ut så kan en ta del av statistik som visar att nästan varannan kvinna, 46 procent, har utsatts för våld av någon man efter sin 15-årsdag. 56 procent av alla kvinnor har trakasserats sexuellt. Var fjärde kvinna, 25 procent, har efter sin 15-årsdag upplevt fysiskt våld från någon man. Var tredje kvinna, 34 procent, har åtminstone en gång efter sin 15-årsdag utsatts för sexuellt våld av en man. Nästan var femte kvinna, 18 procent, har erfarenheter av att bli hotade av en man någon gång efter sin 15-årsdag. Statistik specifikt rörande våld från pojkvänner som kvinnan inte bott tillsammans med, är att betrakta som särskilt relevant för aktuell studie då det vanligtvis är denna form av relationer som ungdomar ingår i. Statistik visar att unga kvinnor är de som i högst utsträckning utsätts för våld, var femte av dessa kvinnor har blivit utsatta för våld av en pojkvän. Sexuellt våld är mest förekommande, och våldet sker i regel i kvinnans hem (Brottsoffermyndigheten, 2001).

2.2 Innebörden av att leva i en relation som innefattar våld

Forskning baserat på vuxna kvinnor kan vid en första anblick betraktas lite apart i förhållande till studiens frågeställningar. Vi tänker dock att det är viktigt att ha en förståelse för vad våld inom en nära relation innebär, oavsett ålder, för att kunna relatera till frågor om relationsvåld överlag. Det är även relevant för att kunna analysera de exempel på våld och reaktionerna på det våldet, som presenteras i kommande analysavsnitt. Därför har forskning rörande vuxna kvinnor, deras relationer och uppbrottsprocesser från män som utövat våld inkluderats i aktuellt avsnitt. När en diskuterar våld i nära relationer så är det viktigt att känna till de normaliseringsprocesser som kan vara en del av våldets upptrappning likaså är det viktigt att känna till betydelsen av det "traumatiska bandet". Det traumatiska bandet innebär att det i relationen är ett ojämnt maktförhållande, och att våldsutövaren växlar mellan våld och värme. Övergreppen upprepas men däremellan är förövaren vänlig och kärleksfull. Offret hamnar således i känslor som växlar, eller pågår samtidigt, av hat, rädsla och kärlek. Denna bergochdalbana av känslor kan resultera i att offret nästan känner sig "trollbunden" av

förövaren. Kontakt med och stöd från anhöriga påverkar i regel inte kvinnors beslut att lämna en våldsam partner (Holmberg & Enander, 2004).

2.3 Hur ungdomar förhåller sig till våld

Trots att det under senare år riktats mer uppmärksamhet mot förekomsten av “teenage dating violence”, det vill säga det denna studie benämner som våld i nära ungdomsrelationer, så ligger huvudfokus vad gäller forskning fortfarande på äldre åldersgrupper. Våld i nära ungdomsrelationer har visat sig innefatta samma komponenter som våld i vuxna relationer med både psykiskt, emotionellt, sexuellt och fysiskt våld. Däremot har det framkommit att ungdomar kan ha svårare att uppfatta psykiskt och sexuellt våld, som våld, samt att de inte nödvändigtvis ser våld inom relationen som en anledning till att avsluta den. Ungdomars frigörelseprocess och behov av autonomi kan påverka deras benägenhet till att anmäla, och bidrar till att de i större utsträckning vänder sig till vänner istället för till vuxna eller professionella för att berätta (O’Keefe, 2005).

Hur ungdomar ser på våld emellan könen kan relateras till de moraliska regler som ungdomar förhåller sig till. Vissa av de regler som av ungdomar anges som obrytbara när det talas om våld, bryts sedan totalt i de berättelser och händelser som ungdomar skildrar. En möjlig förklaring skulle kunna vara att reglerna är fria att tolkas olika beroende på kontext. Olika omständigheter lyfts av ungdomar fram som orsaker till att det under särskilda förutsättningar exempelvis skulle vara legitimt för en kille att slå en tjej, något som annars ses som otänkbart. Det förekommer även en könsskillnad i hur ungdomar pratar om våldshandlingar. Vidare talar ungdomar om unga tjejer på ett sätt som kan tolkas som att de anses vara våldtagbara samtidigt som de kategoriserats som oslagbara, “riskbedömningen” av tjejer bedöms således utifrån deras sexualitet (Uhnöo, 2011).

I samtal med unga kvinnor som bär med sig erfarenheter av våld, där förövaren varit en jämnårig pojkvän, ses våldet som könat, upplevelserna speglar och skildras som mäns våld mot kvinnor. Det finns en tydlig poäng med att ta hänsyn till ålder vid forskning om våldsutsatthet, och att använda sig av en intersektionell (mer om detta begrepp i teoriavsnittet) analys med ålder som en av de centrala kategorierna. Detta på grund av att ålder kan ha stor betydelse för hur kvinnor uppfattar sig själva och det våld de erfarit. Åldern kan även inverka

på kvinnors förväntningar på omgivningen, exempelvis har det visat sig att unga kvinnor ser sig själva tillhöra kategorin barn, och förväntar sig att deras föräldrar kommer att ingripa vid våldshändelser och utgöra ett stöd för dem. Vidare framkommer att unga kvinnor har svårt att identifiera sig med den stereotypa kategorin ”våldsutsatt kvinna”, då de inte ser sig själva i samma generationella kontext (Korkmaz, 2012).

När ungdomar med erfarenhet av våld i nära ungdomsrelationer beskriver hur de uppfattat våldet, samt orsakerna till varför våldet uppstått, så skiljer sig beskrivningarna åt beroende på om hen är offer eller förövare. Förövarna hävdar i regel att de är ansvariga för sina våldshandlingar, men är samtidigt noga med att lyfta fram orsaker till varför de agerat om de gjort. Dessa orsaker menar förövarna ligger i offrets beteende, som de beskriver på något sätt provocerat fram våldshandlingen. Offren däremot ser ofta en patologisk förklaring till varför förövaren har tagit till våld. Det har visat sig att unga väljer vänner framför vuxna eller professionella, när de väl berättar om sina upplevelser. Gensvaret offren får när de berättar om våldet för närstående är vanligen omvårdande, men de beskriver även upplevelser av att våldet förminskas. Det behöver skapas förutsättningar i samhället för att det sociala nätverket ska få kunskap och möjlighet att kunna agera som en positiv kraft (Gottzén & Korkmaz, 2013).

Vid studier av ungdomars attityder kring ”dating violence” framkommer att ungdomarna definierar våld olika beroende på dess kontext (Bowen et al. 2013; Sears et al. 2006). De våldshandlingar som anses legitima är de som betraktas vara en effekt av otrohet, engångsföreteelser eller om det sker inom en skämtsam kontext. Ungdomar tenderar uppvisa en dubbelhet då de å ena sidan kan beskriva våld som problematiskt, men å andra sidan beskriver situationer då våldet legitimeras och därigenom motsäger sina tidigare påståenden. Ungdomar får större delen av sina bilder av könsnormer samt våldsporträttering ifrån media, vilket bidrar till en stereotypisering av dessa. Tjejeers våld mot killar anses inte vara lika allvarligt som våld i omvänd ordning, den stereotypa bilden kan bidra till att kvinnors våld mot män bagatelliserar vilket ytterligare bidrar till att män/killar undviker att söka hjälp då det är sammankopplat med skam att bryta mot rådande könsnormer (Bowen et al. 2013; Weisz et al. 2007). Huruvida ungdomarna söker hjälp är beroende av graden av våld samt könet på förövaren, manligt våld som ger upphov till skada ses som en anledning till att söka hjälp

(Bowen et al. 2013). Ungdomar vänder sig i regel till vänner för att söka stöd och hjälp, inte till vuxna och föräldrar (Bowen et al. 2013; Ashley & Foshee 2005).

2.4 Stödsökande

Om, hur och hos vem en söker stöd som våldsutsatt är intressant både för att kunna förstå det som sker inom en relation som präglas av våld, men även för att förstå den samhälleliga kontext som relationen befinner sig i. Då denna studies attitydgranskning bland annat tar upp frågor om stöd och hjälp är forskning kring detta intressant. Kvinnor söker sig till kvinnliga vänner för att få stöd i högre utsträckning än vad de söker stöd inom familjen. Varken familj, eller i synnerhet föräldrar anses utgöra ett fullgott stöd. Kvinnor kan uppleva att det finns en risk för kulturella och sociala sanktioner om de lämnar den våldsamma relationen, något som påverkar deras benägenhet att söka hjälp. Problem med att skapa nya relationer, och en tendens att isolera sig från sociala kontakter och omvärlden har visat sig vara en potentiell effekt av våldsutsatthet (Rose, Campbell & Kub, 2000). Många kvinnor drar sig för att söka hjälp av rädsla för skambeläggning, samt att de förutsätter att hjälp utifrån skulle innebära att de måste lämna sin partner (Fugate et al. 2005).

2.5 Våld kopplat till hälsa

Hur hälsan påverkas av att bli utsatt för våld har stor relevans för dels individen i sig, men även samhället i stort. Våld har visat sig vara relaterat till psykisk ohälsa hos både pojkar och flickor (Belshaw et al. 2012; Landstedt & Gillander Gådin 2011; Olofsson et al. 2009). Att bli utsatt för bestraffningar från en pojkvän har visat sig vara starkt relaterat till psykisk ohälsa hos flickor. Offer-förövar positioner förefaller vara könade och vilken form av våld en utsätts för är likaså relaterat till kön. Flickor utsätts i högre grad av våld från någon som de har en relation med. Rådande könsnormer påverkar sannolikt i vilken utsträckning ungdomar upplever våld. Erfarenheter av olika typer av våld torde betraktas som potentiella påverkansfaktorer vid psykisk ohälsa hos ungdomar (Landstedt & Gillander Gådin 2011; Wiklund et al. 2010). Vidare kan uppfattningen om ”det jämlika Sverige” ses som missvisande och våld inom nära ungdomsrelationer är i allra högsta grad närvarande och relevant (Wiklund et al. 2010).

2.6 Att upptäcka våld

Ytterligare en aspekt av problemområdet är hur samhället ska upptäcka de som är våldsutsatta. Olika diskussioner förs om huruvida exempelvis screening inom hälso- och sjukvården skall användas som metod. Screening beskrivs som en bra icke stigmatiserande metod, här finns det forskning på både nationell och internationell nivå (Brown et al. 2007; Nationellt Centrum för Kvinnofrids rapport 2010:4; Socialstyrelsen 2002-124-7). Hälso- och sjukvården är dock inte ensam om att möta människor i utsatta situationer. För ungdomar är skolan ofta den plats där de spenderar mest tid och således också den plats där det är viktigt att de professionella har kunskap om de olika problem som kan vara aktuella för unga, exempelvis våld i nära ungdomsrelationer. I skolans roll innefattas ett ansvar för att upptäcka och förebygga ungdomars relationsvåld. Ungdomar utsatta för nära relationsvåld kan genom skolplikten tvingas att möta sina förövare på en daglig basis och att skolan därför spelar en särskilt viktig roll i interventionsarbetet. Ungdomar kan ha svårt att själva förstå våldet de utsätts för eftersom samhället i stort inte uppmärksammar och tar våld i nära ungdomsrelationer på samma allvar som våld i vuxna relationer, något som begreppet "puppy love" ämnar belysa (Carlson, 2003).

2.7 Teoretiska perspektiv på våld

Att försöka förstå våld och dess orsaker kan göras utifrån olika perspektiv och teorier, och beroende på utgångspunkt för förklaringarna så skiftar även utgångspunkt för åtgärderna. Det har påtalats att det finns vissa problem kring de teoretiska och metodologiska ramar som dominerat forskningen inom området och ett mer heltäckande förhållningssätt som inkluderar ungdomars egna erfarenheter och agenskap har efterfrågats. Forskning gällande problemområdet har historiskt tenderat att fokusera på fysiskt och sexuellt våld medan det psykiska och emotionella våldet ofta förbisetts (Barter, 2009). Genom att anlägga feministiska infallsvinklar för att undersöka närvaron av könsmaktsroller och våld i ungdomars relationer så kan nya perspektiv belysas, likaså är det intressant att analysera vilka konsekvenser diskurser om individualism och heterosexualitet får för dessa relationer, då individualismen trycker på ungdomens rätt att lämna sitt förhållande, samtidigt som den även håller denne ansvarig då hen stannar kvar hos den misshandlande partnern (Chung, 2005). Könsmaktsroller har visat sig påverka användandet av våld i nära ungdomsrelationer, något som framkommit genom studier som tagit del av tjejers upplevelser och erfarenheter av nära relationer och våld

inom sådana. Effekterna av våldet, så som fysiska skador, oplanerade graviditeter och ihållande rädsla, påminner starkt om det som beskrivits av våldsutsatta kvinnor i vuxna relationer (Chung, 2007).

Genom att undersöka ungdomars attityder kring våld, övergrepp och könsroller så kan en vara behjälplig av begrepp som maskulinitet och den manliga könsidentiteten, då det är män som står för den övervägande delen av våldsutövning inom relationer (Anderson och Umberson 2001; McCarry 2010). Det har beskrivits som essentiellt i en analys gällande våld i nära ungdomsrelationer att ta reda på ungdomars uppfattning och attityder till kön och könsroller, för att kunna förstå vad som föranleder våld inom relationer och hur ungdomars attityder kring sådant våld ser ut. Attityder kring normer, kön och våld har betydelse för en fortsatt normalisering och assimilering av våld inom heterosexuella relationer. Gruppens betydelse för förandet och bibehållandet av den maskulina könsrollen har visat sig vara tydlig. När det gäller fokusgruppsintervjuer med manliga ungdomar så har det diskuterats huruvida grupptricket inom dessa påverkar resultaten och bidrar till att respondenterna visar upp egenskaper och åsikter som är sammankopplade med den stereotypa "idealbilden" av en man (McCarry, 2010). För att kunna förstå ungdomar och de olika sammanhang de ingår är det viktigt att ha kunskap om gruppens betydelse för ungdomars liv och identitetsskapande. Grupptrick beskrivs ofta i negativa termer, vilket kan vara ett problematiskt och förenklat sätt att resonera kring påverkansfaktorer och ansvarsfördelning. Ungdomsgruppens "tryck" grundar sig i de normer och värderingar som de som ingår i gruppen tillsammans har kommit överens om skall gälla, det vill säga genom en interaktionsprocess. Att ungdomars beteende ofta förklaras utifrån grupptrick, riskerar även att få ungdomar att framstå som osjälvständiga samt frånta dem ansvaret när någonting inträffar (Lalander & Johansson, 2012).

De normativa könsrollernas betydelse för ungdomars attityder och identitetsskapande, samt eventuella köns- och ålderskillnader har även studerats med hjälp av olika scenarion relaterat till "dating" som respondenter fått svara på. Det framkommer att män i högre grad svarar aggressivt vid frågor om hur de skulle förhålla sig till olika scenarion, i jämförelse med hur kvinnor svarar, men framför allt unga killar har ett övervägande mer aggressivt förhållningssätt än övriga respondenter. Både kön och ålder har alltså visat sig vara av betydelse. Unga killar tillskriver sig själva en högre status än jämnåriga tjejer. Dessa attityder

skapas delvis genom att killar observerar sin omvärld, via media etcetera, vilket leder till att killar sannolikt får en uppfattning om att de genom att kontrollera sina kvinnliga partners, kan bibehålla ett maktövertag, och att detta beteende är ett sätt att efterlikna de bilder av män inom en relationell eller ”dating” kontext, som presenteras dem från samhället. Killar lär sig tidigt att ta efter sina manliga förebilder, och dessa är ofta sammankopplade med aggressivitet, auktoritet och skrämmande beteende, detta har beskrivits som ett första frö till ”patriarkal terrorism” (Próspero, 2007).

3. Teori

Kapitlet avser beskriva studiens teoretiska ramverk. För att kunna tolka och analysera den insamlade empirin, används feministisk poststrukturalism och intersektionalitet. Genom att använda feministisk poststrukturalism som teorigrund har tanken varit att studera hur närvarande könsnormer är i ungdomarnas diskussioner kring fenomenet, samt hur respondenterna påverkas av och förhåller sig till dessa. Vi har även haft ett intresse för att belysa ålderns betydelse för hur ungdomarna resonerar kring frågorna, där vi sett intersektionalitetsbegreppet som ett användbart analysverktyg. Vidare kan vi med hjälp av en intersektionell analys se hur kategorier såsom exempelvis kön och ålder påverkas av och formar varandra. Mer utvecklingspsykologiska teorier som specifikt behandlar hur ungdomars identitetsskapande går till skulle också kunnat tillföra intressanta resonemang i analysen, dock har dessa prioriterats bort med anledning av föreliggande tids- och utrymmesbegränsning. Vi anser samtidigt att de valda teorierna lyfter identitetsskapande i tillräcklig utsträckning relaterat till studiens syfte. Kapitlet är uppdelat i två avsnitt, ett för vardera teori.

3.1 Feministisk poststrukturalism

Poststrukturalistisk teori vilar på ett antagande om att mening skapas i interaktionen med andra. Världen ses således som en social konstruktion, där den sociala kontext i vilken individer befinner sig förutsätts vara avgörande för vem de blir och hur de uppfattar sig själva. Poststrukturalismen menar att det i varje socialt sammanhang alltid finns olika diskurser, normer och maktrelationer som människor rör sig inom och påverkas av. Dessa olika förhållanden är dock i ständig förändring, de är inte statiska, vilket också innebär att människor förändras i takt med att de förflyttar sig inom dem. Denna förflyttning sker med varierande medvetenhetsgrad, Foucault (1982) talar här om en slags samhällelig

maktutövning som hela tiden finns närvarande och vägleder oss. Genom att människor påverkas av och agerar utifrån denna makt, som i sig favoriserar olika ställningstaganden och sätt att vara, menar han att de blir till subjekt. Foucault kan dock sägas ha ett något deterministiskt synsätt i förhållande till andra poststrukturalister, det vill säga att han har en begränsad tro på människans fria vilja. Poststrukturalister som exempelvis Butler (1997) och Hollway (1984) vidareutvecklade Foucaults teori och erbjuder något annorlunda infallsvinklar. De tror i högre utsträckning än Foucault att människor kan påverka sitt sätt att vara, sin subjektivitet.

Den feministiska poststrukturalismen är en vidareutveckling av poststrukturalismens teorier och fokuserar på feministiska frågor. En essentiell del i teorin är att försöka förstå komplexiteten i hur kön skapas genom att sociala och kulturella faktorer smids samman till diskurser, varefter de påverkar subjekts beteende (Healy, 2000).

Feministisk poststrukturalism innebär en oavbruten och ständigt pågående praktik av värde- och kategoriseringsupplösning, som vi behöver utöva och repetera om och om igen – oupphörligen – för att kunna verka och leva etiskt likvärdigt tillsammans...

(Lenz Taguchi 2004, s. 14)

Som framgår av Lenz Taguchis citat ovan så verkar den feministiska poststrukturalismen för ifrågasättandet och omformuleringen av idag fasta och linjära förklaringar till subjekts beteenden. Genom att försöka punktera föreställningar om kvinnligt och manligt syftar teorin till att frigöra samhället från könsmaktsstrukturer och därigenom uppnå jämställdhet. Teorin knyter an till poststrukturalismen genom att den studerar social interaktion och språkbruk (Lenz Taguchi, 2004). Weedon (1987) menar att det är just i språket som vi människor skapar vår sociala verklighet och subjektivitet. Trots att subjektet inom poststrukturalismen anses vara socialt konstruerat så existerar det fortfarande som en tänkande, kännande och social agent med möjlighet till reflektion. Motsägelser mellan de diskurser som finns närvarande i olika subjekts liv kan sägas underlätta dess möjligheter att göra motstånd. Detta kan förstås genom att vägen till ifrågasättande blir kortare då det blir uppenbart att det finns flera uppfattningar om sanningen (Weedon, 1987). Foucault (1982) menar att närvaron av motstånd är en direkt förutsättning för förekomsten av maktutövning. Förhållandet kan ses

som ett motsatspar eftersom en enligt Foucault endast kan tala om maktutövning då det utsatta subjektet äger förmåga att agera (ibid.).

I subjektets språkbruk ligger alltså många implicita värden och innebörder. När språket normaliseras och används av flera subjekt reproduceras dessa värden och innebörder som i sig formar subjektiviteter (Weedon, 1987). Viktigt att notera är att det inom den feministiska poststrukturalismen poängteras att ett subjekt kan ha flera mentalt inneboende subjektiviteter. Förklaringen finns i variationer hos de diskurser som ryms inom subjektets sociala kontext, vilka även medför variationer i subjektets beteende beroende på vilket sammanhang det befinner sig i. Enkelt uttryckt innebär detta att vi anpassar vårt sätt att vara och tänka utifrån vilket socialt sammanhang vi befinner oss i, dessa olika beteenden kan potentiellt vara högst motsägelsefulla. Ett led i den feministiska poststrukturalismens mål kan sägas vara att normalisera ett könsneutralt språkbruk, vilket kommer leda till könsneutrala subjektiviteter (Lenz Taguchi, 2004).

3.2 Intersektionalitet

Intersektionalitet betyder skärning eller korsning, och begreppet används för att belysa hur olika maktstrukturer och kategorier påverkar och förändras i relation till varandra, det vill säga hur de skär in i och korsar varandra. Begreppet är sprunget ur en kritik mot de linjära tankebanor som ansågs avspeglas i de teorier som ämnade analysera förtryck och maktstrukturer. Kimberle Crenshaw sägs vara den första att förespråka perspektivet, och gör så utifrån en diskussion om differensen i att vara förtryckt utifrån att vara kvinna, och att vara ”dubbelt” förtryckt i egenskap av att vara svart kvinna (Crenshaw, 1989). Genom att introducera begreppet så var förhoppningen att skapa en förståelse för att det finns olika former, och nivåer av förtryck även inom förtryckta grupper. Ett intersektionellt perspektiv bidrar till att visa hur olika kategorier och fenomen skapar och utvecklar varandra. Genom att analysera hur olika kategorier och maktordningar konstruerar varandra så skapas en mer omfattande och komplex bild.

Intersektionalitet åskådliggör att det finns en variation även inom kategorier, de är sålunda inte statiska. Att det är skillnad mellan att tillhöra kategorin ”kvinna” och att tillhöra kategorin ”man” framstår för många som självklart, och det finns inom exempelvis feminismen flertalet olika teorier om vad det innebär att tillhöra en viss kategori utifrån ett

maktperspektiv. Förespråkare för intersektionalitet påpekar vikten av att se till de olika skiftningar som kan finnas inom en kategori, att en som kvinna även innehar andra epitet som påverkar hennes ordning i makthierarkin. Intersektionalitet delar in kategorier i flera underkategorier, exempelvis medelklasskvinna, överklasskvinna, heterosexuell medelklasskvinna och homosexuell medelklasskvinna och så vidare. Ju fler kategoritillhörigheter du besitter som är förenade med ”låg” status, förtryck, eller utsatthet i samhället du lever i, desto längre ner i makthierarkin befinner du dig sannolikt.

Intersektionalitet tar hänsyn till de faktorer som särskiljer individer inom en kategori, och kan beskrivas som ett sätt att lägga ihop de olika kategorier som en individ tillhör för att få en mer uttömmande bild av dess position i maktordningen. Intersektionalitet skapar en mer komplex bild och innebär att kategorierna framstår som mer mångfacetterade och heterogena.

Kategorier är både självständiga och sammankopplade med varandra på samma gång. Inom en kategori så finns ett flertal olika erfarenheter beroende på individens olika sammanblandningar av kategorier, och vilka av dessa som är mest framträdande eller betydelsefulla. De föreställningar som associeras till en kategori, exempelvis kategorin kvinna, förskjuts beroende på om kvinnan är av låg eller hög klass eller om hon är svart eller vit, det vill säga hur kategorierna går in i varandra avgör även hur föreställningarna om individen påverkas. De klassiska kategorier som intersektionalitetsanalyser har för vana att ta hänsyn till är; kön, sexualitet, klass och etnicitet (Mattsson, 2010).

Då denna studie fokuserar på en viss åldersgrupp, och detta val baseras på en uppfattning om att det finns brister i hur den rådande problemformuleringen kring företeelsen våld i nära relationer ser ut, så bedöms även ålder vara en viktig variabel vid analysen. Genom att addera ålder till de mer vedertagna maktkategorierna så framträder nya analytiska infallsvinklar, vilket resulterar i ett tydligare helhetsperspektiv. Ålder torde vara relevant för analysarbetet då det påverkar hur de andra maktordningarna kan förstås. Vissa kategoritillhörigheter kan antas vara beständiga, men dess betydelse kan skifta över tid beroende på hur individens andra mer flytande kategoritillhörigheter förändras, såsom till exempel åldern. Livsloppet bidrar således till att ”rangordningen” emellan maktkategorierna blir föränderliga.

Maktpositionen som är förenad med att tillhöra exempelvis kategorin kvinna, förändras beroende på i vilken ålder kvinnan befinner sig. En kvinna i medelåldern tillhör sannolikt en helt annan maktordning än vad en kvinna i 18 års åldern eller 90 års åldern gör. Människors

föreställningar om varandra och sig själva förändras beroende på i vilken tid i livet de är. Även vilken kategoritillhörighet som blir mest betydande för maktpositionen skiftar under livet. För att kunna förstå ungdomarnas attityder så behöver en väga in vad det innebär att befinna sig i ungdomarnas ålder och de sammanhang och kontexter som är förenade med den (Krekula, Närvänen & Näsman, 2005)

Även de los Reyes och Mulinari (2010) poängterar vikten av att inte enbart fokusera på kön, klass eller etnicitet vid en intersektionell analys. De framhåller dock att det inte är självklart att alla maktkategorier ska tillskrivas samma betydelse, de varnar för en risk att övergeneralisera om en inte tar hänsyn till att förtyck kan se olika ut beroende på kontext. Att tillhöra en kategori som anses vara underordnad behöver inte heller nödvändigtvis vara förenat med att beses som avvikande eller stigmatiserad. Det är huruvida kategorin i sitt omgivande sammanhang, bryter mot den samhälleliga ordningen som är avgörande för nivån av avvikelse eller stigmatisering. Det finns en poäng i att uppmärksamma de olika underordningar som finns inom kategorierna oavsett om de är sammankopplade med avvikelse eller stigmatisering, då det skapar en större förståelse för kategorin och dess oenhetliga sammansättning. Exempelvis kan ålder betyda en viss underordning utan att för den delen vara avvikande eller stigmatiserande. En intersektionell analys lyfter även att det beroende på samhällets kontext kan ha olika betydelse att vara exempelvis en medelålders kvinna eller en medelålders man. Likaså är att vara ungdom i vissa samhälleliga kontexter likvärdigt med att vara ett barn, för att i en annan kontext tillskrivas ett annat ansvar och betraktas utifrån andra aspekter. de los Reyes och Mulinari menar således att för att kunna få en fördjupad insikt i samtida former av maktordningar och ojämlikhetsstrukturer så krävs att en även tar i beaktande de kategorier och processer såsom politik, kunskap, diskurs, materialitet, och tid och rum. Att analysera maktförhållanden utifrån en förståelse för hur dessa faktorer relaterar till varandra och är beroende av varandra, menar de är avgörande för den kritiska forskningen.

4. Metod

Följande kapitel ämnar ge en genomgående beskrivning av studiens metod och genomförande. För att skapa en så tydlig bild av uppsatsprocessen som möjligt så redogörs för tankar och reflektioner under skrivandets gång, samt metod, urval och analysarbete.

Studien är abduktiv då vi varken har arbetat helt förutsättningslöst, eller haft stränga teoretiska ramar i utgångsläget (Kvale & Brinkmann, 2014). Undersökningen är av kvalitativ art, den ämnar således inte generalisera utan istället exemplifiera de attityder, kopplade till problemområdet, som kan finnas hos ungdomar. Möjlig kritik mot metodvalet skulle kunna vara som ovan nämns, att en kvalitativ studie inte bidrar med generaliserbara resultat på samma sätt som en kvantitativ studie. En kvantitativ studie är i högre grad representativ för hur någonting "är" (Bryman, 2008). Vi har dock valt att använda oss av kvalitativ metod just för att vi tycker att det är intressant att även fokusera på hur det "kan" vara. Kvalitativa metoder ger en större möjlighet att belysa och lyfta fram specifika åsikter, eller tankar som inte nödvändigtvis är talande för den stora massan. Vi tänker att det inte är enbart generaliserbarhet som avgör graden av relevans. Kvalitativ metod ger även en möjlighet att fråga vidare och fånga upp trådar som kanske inte hade kommit fram vid exempelvis en kvantitativ enkätstudie där en enbart svarar på den frågan som ställs, utan möjlighet till följdfrågor.

Kvalitativa studier anses av många vara mer kopplade till feminismen, än vad kvantitativa studier är (Bryman, 2008). Då denna studie även utgår ifrån en feministisk teori, så kan den i allra högsta grad betraktas som ett feministiskt ställningstagande. I skrivprocessen har det varit självklart att använda sig av ett könsneutralt språk. Detta för att vi båda är av åsikten att det finns ett ansvar som blivande socionom att använda sig av ett språk som inte förstärker de patriarkala maktstrukturer som finns. Vi är av uppfattningen att det skrivna språket har en stor betydelse för att kunna påverka, och förändra, se gärna Karin Milles (2010) resonemang om för- och nackdelar med ett könsneutralt språk. Inom studien finns dock två undantag då principen om ett könsneutralt språk frångås. I intervjuguidens både skriftliga utförande, samt det verbala användandet av den valde vi att använda oss av ordet "man" istället för exempelvis "en". Beslutet om att ändra formuleringarna baseras på en föreställning om att ungdomarna kanske inte känner sig bekanta med könsneutrala uttryck, och med Brymans (2008) rekommendation om att använda sig av ett begripligt språk som passar intervjupersonerna, i åtanke. Med omformuleringarna önskas således förvirring kring dessa att undvikas. Trots att det bidrar till reproducerandet av könsstereotypa termer så prioriterades här smidighet framför korrekthet, mer om detta i avsnittet *metodkritik*. Nästa avsnitt som

avviker från det könsneutrala ställningstagandet är då informanternas berättelser återges, med motiveringen att göra deras uttalanden rättvisa i största möjliga mån.

Vi valde att använda oss av fokusgrupper som materialinsamlingsmetod då vi inte var ute efter att fånga upp personliga erfarenheter, utan istället ta del av en mer allmän attityd hos ungdomarna angående problemområdet. Förhoppningen med fokusgrupperna var även att ungdomarna skulle kunna replikera varandra och att de på så sätt själva skulle få möjlighet att föra diskussionen vidare genom att bemöta varandras tankar och åsikter. Tanken med fokusgrupper istället för enskilda intervjuer var även att det inte skulle kännas lika personligt eller utlämnande. Heath et al. (2009) refererar till Eder och Fingerson (2003) som påpekar att gruppintervjuer borde vara standard då en intervjuar ungdomar. De menar att gruppintervjuer generellt inte upplevs som lika skrämmande för ungdomar, och att maktförhållandet mellan intervjuare och informant minskar. Heath et al refererar även till Fine och Weiss (1998), som understryker att individen inte riskerar att bli lika emotionellt dränerad i en gruppintervju, eftersom andra deltagare också delar med sig av erfarenheter.

4.1 Urval

Syftet med studien är att belysa attityder kring problemområdet, våld i ungdomsrelationer, hos ungdomar i allmänhet, som inte nödvändigtvis har egna erfarenheter av detta. Därför var ambitionen att få tag i informanter bland högstadieelever, enbart baserat på deras kategoritillhörighet som högstadieelever, ett så kallat målinriktat urval (Bryman, 2008). Via en kontakt med en lärare för niondeklassare rekryterades 23 elever i årskurs nio som var villiga att ställa upp på fokusgruppsintervjuer. Könsfördelningen på de som ville delta var tio tjejer, och tretton killar. Ungdomarna gick i två olika klasser som blandades i fokusgrupperna. Vid dagen för fokusgrupperna hade fyra ungdomar av de initialt 23 intresserade valt att inte delta i studien, könsfördelningen blev i slutändan därför nio tjejer och tio killar. Läraren hade varit behjälplig med att dela in eleverna i grupper som skulle överensstämma med deras schema för dagen. Bortfallet resulterade därför i att det blev en ojämn fördelning i grupperna. Indelningen blev till slut två tjejgrupper med sex tjejer i den ena gruppen, och tre i den andra. I killgrupperna var fördelningen något mer jämn med sex killar i den ena gruppen, och fyra i den andra. Bortfall påverkar givetvis en undersökning (Bryman, 2008). Vi betraktar det dock inte som negativt då vi upplevde att det blev ett mer avslappnat och öppet samtal i de mindre

grupperna, om det beror på gruppernas storlek eller på grund av hur väl de kände varandra inom de olika grupperna är dock oklart.

4.2 Genomförande av fokusgrupperna

Genom fokusgrupperna var förhoppningen att dels få ta del av många olika synsätt kring problemområdet, och samtidigt få en förståelse för hur det sociala samspelet inverkar på formandet av ungdomars attityder. Bryman (2008) menar att metoden med dess semistrukturerade intervjuer kan ge forskare en bättre möjlighet att förstå varför deltagarna tycker som de gör, jämfört med de klassiska mer förutsägbara fråga-svar-intervjuerna. Fokusgrupper är mer diskussionslika än enskilda intervjuer och ger deltagarna möjlighet att utforska varandras ställningstaganden.

För att ha möjligheten att kunna analysera materialet utifrån ett genusperspektiv delades fokusgrupperna in i två tjejgrupper och två killgrupper, till en början fanns det dock tankar om att ha med en mixad grupp. En riskfaktor med mixade grupper är bland annat, utifrån ett feministiskt perspektiv, att tjejernas röster skulle kunna försvinna i diskussionerna baserat på rådande patriarkala maktstrukturer. Exempelvis beskriver Hydén (2002) hur normer ser olika ut för pojkar och flickor, där samhällets acceptansnivå för olika typer av beteenden skiljer sig åt mellan könen. Vidare menar Liamputtong (2011) att fokusgrupper som berör känsliga ämnen kan bli till ett forum för ömsesidig support där deltagare vågar berätta om sina liknande erfarenheter för varandra. För att främja chanserna till att sådana tillåtande forum skulle uppstå i studiens fokusgrupper ansågs, med tanke på att studiens undersökningsområde kan uppfattas som känsligt, att en mixad grupp inte var att föredra.

Heath et al. (2009) betonar betydelsen av platsen för intervjubaserad forskning med ungdomar, där idealet är ett allmänt utrymme som informanterna valt. I vår studie genomfördes intervjuerna i ett grupprum på informanternas skola, de hade visserligen inte valt utrymmet själva men vår tanke var att de, till skillnad från oss, befann sig på en bekant plats och således skulle känna sig bekväma.

Under samtalen i fokusgrupperna försökte vi hålla så låg profil som möjligt och i högsta möjliga mån låta deltagarna styra diskussionen. Bryman (2008) poängterar att en styrka med

detta förhållningssätt i fokusgrupper är att det som deltagarna tycker är intressant och viktigt får en större chans att komma till ytan. Ibland kan det vara intressant att följa upp något som till en början verkade som ett sidospår i diskussionen, medan det i andra fall är nödvändigt att omdirigera diskussionen då den blivit irrelevant för syftet. I studiens fokusgrupper var vi två gruppledare, det bestämdes dock innan varje grupp vem som skulle ha en mer diskussionsledande roll och vem som skulle lägga mer energi på att föra anteckningar. Liamputtong (2011) menar att forskare har mycket att vinna på att vara två i fokusgrupper, den som antecknar kan bland annat hålla bättre koll på att alla de frågor som behöver bli besvarade behandlas i diskussionen. Antecknaren kan även ha en bättre översikt på saker som sker i rummet, exempelvis förflyttningar och olika signaler i kroppsspråk och tonfall hos deltagarna.

4.2.1 Förförståelse

Det är omöjligt att göra sig fri ifrån sin förförståelse och förhålla sig helt neutral till de olika komponenter som ingår inom ramen för forskningssituationer (Kvale & Brinkmann, 2014). Vår förförståelse av problemområdet skiljer sig åt. En av oss har erfarenhet av att ingå i en ungdomsrelation präglad av våld, det var också den av oss som gav förslag på ämne för studien. Denna förförståelse har givetvis inverkat på intresset för problemområdet, men även avspeglat sig i tolkning av den litteratur och forskning, och inte minst ungdomarnas resonemang som ingår i studien. Vi tänker dock att vår olika förförståelse har bidragit till många bra diskussioner som har gynnat studiens analys. Att ha olika referensram och utgångsläge tänker vi ha bidragit till att vi fångat upp en mer varierande bild än om vår förförståelse hade sett likadan ut. Genom att vara medvetna om dessa påverkansfaktorer, så har vi försökt hålla oss så neutrala och ha ett så öppet förhållningssätt som möjligt, för att på så vis låta resultatet tala för sig självt.

4.2.2 Litteratursökning

Litteratursökningen utgick till en början från referenslistan till kapitlet "Killars våld mot tjejer i nära relationer" vilken ingår i Ungdomsstyrelsens skrifter 2013:1 om pojkars och unga mäns syn på jämställdhet, maskulinitet och våld. Det var främst Ungdomsstyrelsens skrifter, tillsammans med en artikel i Aftonbladet (2013-12-03) och ett pressmeddelande från Brottsoffermyndigheten (2015-02-18) som påverkade val av problemområde.

Vid litteratursökningen så användes Göteborgs Universitetsbiblioteks sökfunktioner, bland annat Supersök, LIBRIS och Social services abstracts. Vi har även använt oss av Google Scholar, som vi upplevde ofta gav tillgång till många av de texter som på andra håll var svårare att få åtkomst till. De sökord vi använde oss av var: våld, unga, våld i nära relationer, violence, young relationships, adolescents, teenagers, dating+violence+attitudes, domestic violence. Dessa sökord gav träffar av mer eller mindre relevans för studiens syfte, inte sällan dök de artiklar och studier upp som vi redan tagit del av genom referenslistan i “killars våld mot tjejer i nära relationer”, vilket vi ser som en indikation på att vi har täckt in mycket av den forskning som kan antas vara viktig för problemområdet.

4.2.3 Förstudie

Som ett led i förståelsen av problemområdet bokades vid inledningsskedet av uppsatsskrivandet, en träff med en psykolog och en barnmorska vid en ungdomsmottagning. Samtalet med psykologen och barnmorskan är att betrakta som en inspiration och vägledning för studiens syfte och frågeställningar. Under samtalet uppkom flera frågeställningar. Bland annat; hur det kommer sig att ungdomar inte vänder sig till professionella för att berätta om sina våldsupplevelser under tiden det pågår? -Handlar det om skam, bristande förtroende för vuxenvärlden, en förminskning av sina egna problem eller något helt annat? Vidare väcktes frågor kring vad ungdomar faktiskt upplever att vuxna pratar med dem om, får de verktyg för att kunna identifiera vad våld är och vilka olika uttryck det kan ta sig? Vilket stöd förväntar de sig ifrån omvärlden? Upplever de att vuxna tar deras relationer på allvar? Vad har ungdomarna för attityder kring våld ungdomar emellan? Dessa frågeställningar inkluderades i intervjuguiden (se bilaga) och komprimerades ihop till studiens två huvudsakliga frågeställningar. Under samtalet framkom även att många av deras erfarenheter ligger i linje med den forskning som granskats inför studien. Då det finns anledning kommer vi att referera till dessa erfarenheter under analysavsnittet.

4.2.4 Arbetsfördelning

Arbetet har varit en ömsesidig process med i huvudsak likaledes ömsesidig arbetsinsats. Vid de tillfällen då det funnits ett behov av att resonera och bolla idéer med varandra så har arbetet skett ihop, såsom vid inläsning, tolkning och sammanfattning av litteratur, samt vid

analysarbetet. Fokusgruppsintervjuerna genomfördes gemensamt, vilket vi tror bidrar till ett bättre analysarbete, då det är lättare att förstå innebörden av det som sägs om en är närvarande vid det aktuella tillfället. Båda har varit delaktiga i alla avsnitt i uppsatsen, vidare har båda korrekturläst texterna och de har diskuterats gemensamt.

4.3 Analytiskt tillvägagångssätt

Studiens intervjuguide var indelad i tre teman: våld, ålder och stöd/hjälp. Dessa fungerade som struktur i intervjuguiden, samt gav respondenterna lite information om den huvudsakliga utgångspunkten i de kommande frågorna. Då intervjuerna sedan transkriberades och granskades så föll det sig naturligt att dela in analysen i teman för att skapa en bättre ram för analysen, en så kallad tematisk analys (Bryman, 2008). Vi började med att efter att ha läst igenom empirin, sammanfatta det som vi uppfattat som mest framträdande. Vi sammanfattade även det som vi tyckte stack ut, eller som vi blivit förvånade över. Utefter dessa sammanfattningar så formulerade vi teman. De teman som föreföll mest relevanta för analysen var: våld och förväntningar på omgivningen. Utifrån dessa olika teman så letade vi efter de citat som gett upphov till och kan ses som representativa för de sammanfattningar vi gjort. För att strukturera upp texten och för att underlätta läsningen har vi därtill använt oss av underrubriker som är vägledande för de citat och den analys som följer.

Vid analysen av transkriberingarna och dess citat så har vi haft många diskussioner om huruvida vi genom våra tolkningar gör citaten rättvisa. Vi är medvetna om att vår egen förförståelse givetvis inverkar på hur vi uppfattar det som sägs. Vidare har vi även diskuterat att det inlyssnade materialet, det vill säga våra minnen från intervjuerna samt minnet av när vi lyssnat igenom desamma för transkribering, kanske påverkar hur vi uppfattat citaten när de är i skriftlig form. Vissa av citaten tänker vi kan uppfattas olika beroende på vilken förkunskap en har, samt om en dessutom har ett minne för hur tonen gick i samtalet. Därför kan kanske några av de tolkningar som redovisas i analysavsnittet te sig märkliga för den som enbart har tillgång till det utskrivna materialet, dock återger vi självfallet citaten korrekt och försöker att tolka dem utifrån den innebörden som vi tror att ungdomarna avsåg när de uttryckte dem.

4.4 Etiska överväganden

I studien så har de forskningsetiska principerna (Vetenskapsrådet; Bryman 2008) uppfyllts i så hög grad som möjligt. De forskningsetiska principerna har skapats för att det ska finnas en medvetenhet kring forskningsprocessen, samt att det ska fungera som en vägledning mellan hur forskningskravet och individskyddskravet vägs emot varandra. De fyra huvudsakliga principerna är följande:

Informationskravet, vilket innebär att det åligger de som utför forskningen/studien, att informera dess deltagare om syftet. Vidare ska de medverkande informeras om att deras deltagande är frivilligt, och att de kan välja att avsluta sin medverkan närhelst de önskar utan att behöva ange något skäl till att avbryta. Inför aktuell studie så delade vi, med hjälp av elevernas lärare, ut samtyckesblanketter (se bilaga), som eleverna fick fylla i. Av denna blankett informerades de om syftet med studien, samt att de kunde avbryta när de ville, både under och efter fokusgrupperna. På blanketten fanns även kontaktuppgifter till båda studiens författare och dess handledare. Informationen om studiens syfte, deltagarnas rätt att avbryta och information om de båda intervjuarna genomgicks även muntligt vid början av varje fokusgrupp.

Samtyckeskravet, som innebär att medverkande i en studie själva har rätt att avgöra om de vill delta i studien eller ej, vid minderåriga deltagare kan samtycke från vårdnadshavare krävas. I Barnkonventionens 1 artikel, står att ett barn är varje människa under 18 år. Denna studie utgår ifrån antagandet att ungdomar är en underkategori till kategorin barn, och att gränsen mellan barn-ungdom, ungdom-vuxen i realiteten är flytande. Studiens respondenter går i nionde klass, och är mellan 15-16 år gamla. De är således förvisso minderåriga, men då studiens intervjuguide fokuserade på allmänna attityder kring problemområdet, och inte personliga erfarenheter, så gjordes bedömningen att ungdomarna själva i egenskap av sin ålder var tillräckligt mogna för att själva fatta ett beslut om sitt deltagande. Att deras klassföreståndare även tyckte att studien kunde vara ett intressant och välgörande inslag i undervisningen, bidrog också till att denna avvägning gjordes.

Konfidentialiteskravet innebär att de respondenter som ingår i studien och de uppgifter som är sammankopplade med dem, skall behandlas konfidentiellt. De ska tas till vara och förvaras på

ett sådant sätt så att inte obehöriga kan få åtkomst till uppgifterna. Studiens deltagare informerades om att deras namn skulle fingeras i studien, och att inget mer än kön och åldersgrupp skulle specificeras. Enbart vi som genomför studien har haft tillgång till namnen på deltagarna.

Nyttjandekravet, vilket innebär att det material som samlas in enbart får användas för forskningsändamål. Studiens respondenter informerades muntligen vid tillfället för fokusgrupperna om att deras uppgifter enbart var avsedda att användas i forskningssyfte och att det i huvudsak skulle användas inom socionomutbildningens ramar.

Genom att uppfylla de forskningsetiska principerna så är förhoppningen dels att studien håller de etiska kvalitéter som efterfrågas, men inte minst är förhoppningen att studiens respondenter skall känna sig nöjda och trygga med sin medverkan.

4.5 Reliabilitet och validitet

Kvale och Brinkmann (2014) menar att en studies tillförlitlighet tillika kvalitet vanligen diskuteras utifrån begreppen validitet och reliabilitet. Validitet innebär att forskarna mäter just det som de ämnat mäta, medan reliabilitet handlar om huruvida resultatet kan reproduceras av andra forskare. För att skapa en tillförlitlig studie har vårt arbete hela tiden präglats av transparens gentemot såväl studiens deltagare som övriga inblandade. Eftersom vi inte har upplevt några av de citat som åskådliggörs i studien som svårförstådda så har vi valt att inte revidera dem på något sätt. Därtill har vi även fokuserat på att beskriva studiens process så tydligt som möjligt i vår övriga text, i den mån det begränsade utrymmet har tillåtit. För att skydda studiens validitet har denna process genomstrukturerats av diskussioner författarna emellan, där vi frekvent har försökt försäkra oss om att vi hållit en röd tråd relaterat till studiens syfte. Då vår intervjuguide som använts under samtliga fokusgrupper finns som bilaga i slutet av studien, torde det inte vara svårt för andra att reproducera vår studie, resultaten av en sådan studie behöver däremot inte nödvändigtvis bli desamma. I analysarbetet har vi båda läst det transkriberade materialet och gemensamt funnit teman av intresse, på detta vis hoppas vi att våra individuella personligheter inte har färgat av sig signifikant på resultatet.

4.6 Generaliserbarhet

Eftersom kvalitativa studier inte har till syfte att producera generaliserbara resultat kan vi inte påstå att vår studie erbjuder det heller (Bryman, 2008). Syftet med vår studie har genomgående varit att åskådliggöra exempel på ungdomars attityder till det presenterade problemområdet, våld i ungdomsrelationer. Flera av de resultat som framkommit i vår studie stämmer förvisso säkerligen väl överens med tidigare forskningsresultat från kvantitativa studier. Vi tänker dock att spridningen på fokusgrupperna behöver utökas, med hänsyn till variabler som exempelvis etnicitet, geografiskt område och socioekonomisk status, innan en kan börja närma sig att prata om generaliserbara resultat.

4.7 Metodkritik

Vi är medvetna om att valet att använda fokusgrupper som metod, sannolikt påverkat empirin. Enskilda intervjuer med samma respondenter hade möjligen gett ett annat material då diskussioner i grupp formas genom att en anknyter till det de övriga i gruppen säger och replikerar varandra delvis baserat på associationer från de andras uttalanden. Det finns även en risk för att vissa av de åsikter som deltagarna i våra fokusgrupper lyft fram har påverkat övriga deltagare, det kan vara så att alla inte har funnit modet att avvika från gruppens gemensamma synsätt. Ungdomarnas berättelser har sannolikt präglats av normer kopplade till interaktionen med jämnåriga. Havnesköld och Risholm-Mothander (2009) refererar till Harris (2001) gruppsozialisationsteoretiska ansats, som poängterar att barn försöker efterlikna sina jämnåriga kamrater snarare än sina föräldrar. Harris menar att detta är resultatet av en evolutionär utveckling och att betydelsen av att likna sina jämnåriga kamrater tydligt åskådliggörs i det språk som ungdomar delar med varandra. Diskussionerna kan vidare ha utformats för att möta de vuxna intervjudelarnas frågor och förväntningar (Bryman 2008; Liamputtong 2011).

Det kan vidare vara tänkbart att studiens deltagare hade en oklar bild i flera frågor rörande problemområdet, då majoriteten av dem uttryckte en önskan om och ett behov av mer information inom det. Bristen på kunskap inom området kan således ha resulterat i spontana ofreflekterade svar från intervjudeltagarna, som under diskussionens gång tappat i värde. Vissa deltagare verkade dessutom känna ett större ansvar inför att svara på intervjudelarnas frågor och föra diskussionen framåt, trots att de ibland framstod som mycket ambivalenta i sina svar

och resonemang. Ungdomarnas osäkerhet inför både situationen i sig samt inför problemområdet kan även det förmodas inverka på hur de resonerar kring fenomenet. Det vi uppfattat som ambivalens och diskrepans genom de skiftande svaren på frågorna, kan således vara en effekt av den osäkerhet som situationen i sig innebär.

Det finns även en anledning att förhålla sig kritisk till att överhuvudtaget analysera minderårigas, i detta fall ungdomarnas, utsagor. Då denna period i livet tenderar präglas av en viss ombytlighet vad gäller tankar och åsikter, vilket är en naturlig del i identitetsskapandet (Lalander & Johansson, 2012), så är det värt att reflektera över hur noga övervägt det som sägs är. Vi tänker dock att det just på grund av denna identitetsskapande period, är viktigt att analysera ungdomarnas attityder för att kunna åskådliggöra hur de påverkas av rådande strukturer och hur de förhåller sig till dessa. Huruvida ungdomarnas resonemang är väl genomtänkta eller befästa som ”sanningar” för dem, tänker vi har mindre relevans, då studiens syfte är att belysa ungdomars attityder oavsett om dessa kommer vara desamma när de blir vuxna eller om de befann sig i en annan kontext. Det är dock essentiellt att en har i åtanke att det som framkommer i analysavsnittet är just en analys av ungdomarnas attityder med hjälp av valda teorier. Detta medför att vissa av analyserna kan låta hårda i förhållande till ungdomarnas ålder, men här ska poängteras att teorierna belyser hur ungdomars attityder formas av rådande könsnormer och kategorier, deras attityder ses således spegla det samhället de lever i snarare än något personligt karaktärsdrag hos den citerade ungdomen.

Ytterligare en kritik som kan framföras mot undersökningen är vårt val av teorier. Genom att välja teorier så utesluts ofrånkomligt andra, som hade kunnat vara lämpliga. Kvale och Brinkmann (2014) påpekar att en genom att analysera empiri ur ett teoretiskt perspektiv skapar en form av skevhet som innebär att vissa delar lyfts fram medan andra frånses. Vidare innebär det att teoretiska tolkningar är just tolkningar av empirin utefter vald teori som belyser vissa aspekter, vilket i sin tur leder till att andra aspekter negligeras. Att använda sig av teorier som fokuserar mer specifikt på ungdomar och ungdomars utveckling, kan framstå som självklart vid studier som gäller ungdomar. Vårt syfte har dock inte varit att analysera ungdomars utveckling, utan att belysa eventuella orsaker till de attityder som utgör empirin.

Eftersom vi har gjort en stor poäng i studien att använda oss av ett könsneutralt språk, så inser vi även att det ter sig märkligt att vi i intervjuguiden samt i citeringen av ungdomarna frångår ställningstagandet. Vad gäller citeringen tänker vi att det är av högre prioritet att återge deras uttalanden så korrekt som möjligt, varför en omformulering av deras ”man” till ”en” hade blivit missvisande. Däremot har vi i efterhand reflekterat över att vi genom att använda oss av könsstereotypa termer i intervjuerna även bidrar till reproducerandet av dessa.

5. Resultat och analys

Följande kapitel redogör för resultaten av fokusgrupperna och analysen av dessa. Analysen är indelad i teman som utgår ifrån informanternas reflektioner vilka analyseras med hjälp av teori och sätts i relation till tidigare forskning. De teman och underrubriker som används går till viss del in i varandra, vilket är svårt att undvika då våld i nära ungdomsrelationer är utgångspunkten i samtliga av fokusgruppernas diskussioner, varpå det är svårt att helt avskilja det en temat från det andra.

5.1 Våld

Gemensamt för samtliga fokusgrupper är att såväl fysiskt som psykiskt våld lyfts fram. Studiens deltagare beskriver mestadels fysiskt våld som slag, slagsmål och misshandel av olika grad, medan diskussionerna om psykiskt våld handlar om taskiga och dräpande kommentarer, att bli skrattad åt eller kränkt, bråk, manipulation, hot om misshandel och att bli nedtryckt. Sexuellt våld och kontrollbeteende är däremot något som diskuteras först efter att intervjudarna fört det på tal. Vad anbelräffar det sexuella våldet, som i diskussionerna främst beskrivs som våldtäkt, så verkar alla fokusgrupper vara överens om att det rör sig om just våld. Däremot ställer sig ett par deltagare i en av killgrupperna frågandes till om sådant våld verkligen förekommer inom ramen för en kärleksrelation:

Tobias: Vadå våldtäkt, hallå om man är tillsammans...

Gabriel: Ja, då känns det ju inte riktigt som en kärleksrelation om man blir tvingad till det.

Anders: Jo, fast det, eller nej...

Tobias: Vadå det finns sådana...det finns ju kvinnor som är tillsammans med män...

Gabriel: Fast den är ensidig...

Tobias: Som är misshandlade och...

Gabriel: Ja men då är det oftast i dom fallen att, eeh det är kvinnan som inte vill, vill eeh...

Tobias: Hon vågar inte säga nåt.

Gabriel: Nej men inte vågar, eeh så kan det ju vara. Men vissa så kan det ju vara så att hon fortfarande älskar den killen.

Tobias: Även om hon blir misshandlad?

Gabriel: Även om, ja.

Tobias: Det har man ju aldrig hört.

Gabriel: Ja...

Tobias: Fy fan...

Brottsoffermyndigheten (2001) visar i sin studie att så mycket som var femte ung kvinna tycks ha varit utsatt för våld av en pojkvän, där sexuellt våld är den vanligaste formen. Denise ger en tänkbar förklaring till detta:

Man kanske har en partner som är väldigt mycket äldre så kanske dom är lite mer erfarna eller vad man säger och vill göra det på någon som är mindre typ eller såhär. Jag tror att det är rätt ofta det händer faktiskt.

I citatet ovan så påtalar Denise att det ibland är en åldersskillnad inom relationen.

Hon uppger detta som en orsak till att det kan förekomma sexuellt våld då hon beskriver att den ena kanske är mer erfaren än den andra och därför påtvingar denne sexuella handlingar. Som Krekula et al. (2005) och Korkmaz (2012) menar så är det relevant att föra in ålder vid en intersektionell analys, då det är en potentiell maktfaktor. Det Denise lyfter fram kan tänkas motivera behovet av att ta hänsyn till både kön och ålder vid maktanalyser.

Medan deltagarna inom de övriga grupperna verkar överens om att kategorisera kontrollbeteende som en form av våld, så är några i en av killgrupperna osäkra:

Intervjuledare: Jag tänker på en annan form av våld som man ibland är ju att man kanske kontrollerar sin partner. Att man vill ha reda på vart partnern är, man kollar sms och så, tänker ni att det skulle kunna vara våld?

Tobias: Stalker, stalka...

Gabriel: Ja...

Tobias: Ja men är det våld?

Gabriel: Ja men visst, det är bedrövande på frihet liksom.

Tobias: Man kan ta det så....

Gabriel: Så visst man kan säga att det är våld på något sätt men....

Simon: Det kan vara typ hot, mot kvinnan eller så...

Tobias: Hot?

Simon: Ja att den följer efter en eller så, det är väl läskigt?

Tobias: Jag tycker eeh, jag tycker, jag ser inte det som ett våld faktiskt.

Gabriel: Nej våld är det ju inte men jag, det är ju ändå inte ok. Det strider ju mot alltså....

Tobias: Nej...

Gabriel: ...alltså rättigheter som varenda människa här har.

Som synes i killarnas diskussion finns det här en osäkerhet i frågan om kontrollbeteende, tydligast blir det kanske främst hos Gabriel. Från att i början av diskussionen anse att kontrollbeteende är en form av våld, fortsätter han senare med ”man kan säga att det är våld på något sätt...” för att slutligen säga ”Nej våld är det ju inte men jag, det är ju ändå inte ok. Det strider ju mot alltså.... alltså rättigheter som varenda människa här har.”. Denna kvicka skiftning i synsätt kan ha flera förklaringar, exempelvis kan den feministiska poststrukturalismen förklara det som relaterat till formandet av subjektiviteten, som ju sker i interaktionen inom ens sociala kontext (i detta fall hans klasskompisar) (Lenz Taguchi, 2004). Intervjuarens frågeställning skulle även kunna ses som ledande, vilket resulterar i att Gabriel till en början svarar utifrån vad han tror förväntas och är ”rätt” svar (Bryman, 2008). Utifrån ett intersektionellt perspektiv kan en tolka det som att den vuxna intervjuaren förväntas sitta inne med kunskap som ungdomen själv försöker påvisa, alltså en slags strävan efter att minska maktobalansen som ålderskategorin medför (Krekula et al., 2005). Utifrån Bowen et

al. (2013) framgår det dock att motsägelsefulla utsagor hos ungdomar i frågor om våld inte är ovanligt.

Karaktäristiskt för studien är det faktum att våldsbegreppet, trots att studiedeltagarna tycks införstådda med den psykiska våldsformen, oftast kopplas till fysiskt våld. När våldet inte specificeras så utgår ungdomarna ifrån att det handlar om fysiskt våld. O'Keefe (2005) framhåller att ungdomar kan ha svårare att uppfatta psykiskt våld som just våld, vilket kan ses som en möjlig förklaring till studiedeltagarnas användande av våldsbegreppet. Deltagarnas inställning till vilken våldsform som är allvarligast differentierar dock, men när våldsbegreppet används i diskussionerna så är det främst fysiskt våld de talar om. Ett flertal deltagare poängterar att psykiskt våld kan vara allvarligare än fysiskt bland annat på grund av sin subtila karaktär, samtidigt som de i ett senare skede av intervjun beskriver att fysiskt våld är ett större föremål för polisanmälan än psykiskt, vilket överensstämmer med Bowen et al. (2013). Flera hänvisar här till svårigheter att bevisa förekomsten av psykiskt våld och att inte bli tagna på allvar, samt att det istället skulle kunna få kontraproduktiva konsekvenser. I enlighet med exempelvis Barter (2009), som menar att det psykiska våldet även i forskningsvärlden står i skuggan för fokuseringen på det fysiska och sexuella, kan dessa antaganden ses som fullt förståeliga. I alla fall om en kan anta att forskningen i en vid bemärkelse speglar samhällsnormerna.

Ungdomarna tycks ha en relativt stor förståelse för vad de olika formerna av våld innefattar, och även att det skiljer sig åt hur en själv uppfattar våld. De beskriver hur de tänker att olika våld är olika lätt eller svårt att identifiera som just våld. Ett exempel på detta är när en av tjejgrupperna får frågan om en alltid uppfattar sexuellt våld inom relationen som våld, Frida säger:

Nja, inte på samma sätt för det blir ju inte, för det är inte uppmärksammat alltså. Det är ju skillnad på att för, det vanliga som man uppmärksammar är ju oftast att det är psykiskt eller fysiskt våld. Men inte sexuellt våld för att det blir inte så att, det blir ändå att man fattar inte riktigt när man, när det faktiskt går över gränsen till sexuellt, det gör man ju men det tar nog längre tid att förstå när det går över till det än vad det

gör när det liksom är fysiskt eller psykiskt våld för att det är mycket vanligare eller det är det man vet om från liksom liten ålder

Frida är medveten om att sexuellt våld existerar men tänker ändå att det kan vara svårt att identifiera som våld. Hon relaterar det till hur olika problem uppmärksammas, och hur det bidrar till en större kunskap om dessa, i detta fall psykiskt och fysiskt våld som Frida beskriver att en har mer kunskap om och således lättare kan urskilja som våld när det sker. Fridas tankar är i linje med vad Carlson (2003) anger som ett av problemen kring samhällets syn på ungdomars relationsvåld. Det faktum att vissa former av våld inte uppmärksammas skapar svårigheter för ungdomarna att själva kunna avgöra om det de upplever handlar om våld eller något annat. Vad som uppmärksammas är relaterat till samhällliga diskurser, vilka påverkas av rådande könsnormer och de maktföreträden som ges (Lenz Taguchi, 2004). Vidare stämmer Fridas beskrivning väl överens med vad O'Keefe (2005) skriver om hur ungdomar kan ha svårigheter att uppfatta bland annat sexuellt våld som just våld. Frida uttrycker dock att psykiskt våld är lättare att identifiera, något som motsäger vad som framkommer av O'Keefes studie.

Anlägger en ett intersektionellt perspektiv på Fridas resonemang så kan en fundera kring hur det kommer sig att ungdomar redan från liten ålder, som Frida beskriver, får med sig kunskaper gällande psykiskt och fysiskt våld och inte kunskaper kring sexuellt våld. Utifrån det intersektionella perspektivet kan en förklaring tänkas vara att ungdomar hamnar i ett gränsland där de av omgivningen fortfarande betraktas som barn, och således inte bedöms behöva kunskaper kring sexuellt våld, då de inte antas ha några sexuella relationer.

5.1.1 Våldets hierarki

Ungdomarna resonerar kring vilken form av våld som är allvarligast, uppfattningarna skiljer sig åt mellan grupperna men ofta handlar det om fysiskt våld:

Grupp 1:

Alexander: Ja... för eh... fysiskt våld då är det... det kä... eller jag tycker det känns lite... lite mer allvarligare då.

Intervjuare: Mm.

Alexander: Än om nån säger elaka grejer... då kanske ba...om nån säger elaka grejer

kanske det bara e o typ gö slut eller nåt men... fysiskt våld är ju lite allvarligare tycker jag.

Grupp 2:

Intervjuledare: När har man skäl att berätta för någon om man blivit utsatt för våld i sin relation då? Alltså, är det någonting man håller för sig själv eller liksom?

John: Nä men asså.

Niklas: Men om det går över styr.

John: Asså typ att man blir slagen...

Niklas: Asså om man blir misshandel... asså om man blir misshandlad liksom... då måste man ju liksom säga det till någon... att man blir det, men annars så... har man bara grälat o... det e la att man kanske håller det för sig själv.

Fokusgruppernas diskussioner vittnar om hur fysiskt våld är mest framträdande i resonemang om vad som är allvarligt våld och inte (Bowen et al., 2013). Ungdomarna verkar inte betrakta psykiskt våld som lika allvarligt som fysiskt, även om de resonerar kring att psykiskt våld inte är bra och att det kategoriseras som oönskat och oacceptabelt beteende (O'Keefe 2005; Bowen et al. 2013). Killarnas uppfattning om när våld "går över styr" åskådliggörs tydligt ovan, samtidigt som psykiskt våld tycks rymmas inom ramen för vad som benämns som "gräl", och att detta alltså är någonting en "håller för sig själv". I en av tjejgrupperna så lyfts dock både fysiskt och psykiskt våld fram som skadeverkande:

Lisa: Jag tycker att det är värre om man slåss såhär.

Denise: Ja då kan man ju skada en person, men psykiskt, eller såhär om man säger taskiga saker till någon det kan ju liksom skada en såhär så att man inte, så att man inte tror på sig själv typ såhär. Om man får taskiga kränkningar så kanske man tror på det sen så kan det också bli liksom farligt, eller vad man ska säga.

Tjejgruppen verkar skilja på skada på kroppen och skada på psyket, där skada på psyket kopplas till självförtroende och självkänsla, medan skada på kroppen verkar ha en mer självklar innebörd. Lisas tankar om fysiskt våld som det allvarligaste skulle kunna förklaras genom att det är den våldsform som kan göra störst synlig åverkan. Denise uttrycker däremot att psykiska skador, som i regel är mer diffusa och svårupptäckta, också kan vara farliga. En

sådan förklaringsmodell kring skillnaden i synlighet mellan de olika våldsformerna kan tänkas påverka hur ungdomar ser på dess allvarlighetsgrader. Att ungdomar reagerar kraftigare på fysiskt våld bekräftas av tidigare forskning, som i exempelvis Bowen et al. (2013).

I den andra tjejgruppen lutar de åt att det är psykiskt våld som är mest skadligt. Här resonerar de kring skada kopplat till svårighet att identifiera och ta sig ifrån våldet;

Sara: Jag kan nästan tänka att... psykiskt våld e kanske nästan värre i vissa fall, för då blir man så manipulerad o... sänkt lite... o kanske omvänd till o inte se problemet i det hela. Eh, psyk... fysiskt våld e så tydligt att det e fel... eh o kanske lättare nästan o ta sig ifrån tror jag.

Ulrika: Mm, jag håller med där o liksom om man ska förklara för någon då vad som e fel när det vart fysiskt... när det vart fysiskt våld då kanske det e liksom... eller då e det ju lättare liksom o ba säga men hon slog mig men när det e psykiskt då e det såhär... det e svårt o sätta... sätta fingret på liksom för att... det kan va små saker under en lång tid då.

Kristin:Mm.

Ulrika: Så det kan i många fall va mycket värre... tycker jag.

Tjejerna hänvisar till bristen på bevis vid psykiskt våld. Samt att psykiskt våld kan vara svårt att "sätta fingret på", och att det sammantaget med att det pågår under en längre tid bidrar till att stärka allvarlighetsgraden. Saras citat om "manipulering" och Ulrikas om att "det kan va små saker under en lång tid", är exempel på den normaliseringsprocess som Holmberg och Enander (2004) beskriver, och som tjejerna därmed visar sig ha en viss förståelse för. Ulrikas uttalande om att psykiskt våld kan vara svårt att "sätta fingret på", är nästan identiskt med det som BRIS årsrapport 2009:40 uppger framkommer i deras samtal med tjejer utsatta för våld inom sina nära relationer. Tjejerna som kontaktar BRIS beskriver en känsla av att något är fel men att de har svårt att sätta ord på den känslan. I en av killgrupperna diskuteras också allvaret kring psykiskt våld:

Gabriel: Alltså psykiskt är mycket eeh..

Tobias: Det håller på längre.

Gabriel: ...alltså psykiskt det är sådana ärr som sätter sig oftast för, alltså ifall man...

Tobias: För livet...

Gabriel: Alltså ifall man blir behandlad psykiskt väldigt dåligt då är det ärr som sitter för livet oftast. För liksom, men fysiskt det gör nog, det är nog värre för stunden.

Men liksom det går över mycket fortare. Ett psykiskt det kan lämna ett ärr hela resten av ens liv.

Tobias: Men om man ska tänka i ett förhållande så är det nog värre om man slår sin tjej...

Både Gabriel och Tobias verkar inledningsvis överens om att psykiskt våld kan ha mer långvariga effekter, och lämna ärr för livet. Detta visar att de bär med sig en viss kunskap om psykiskt våld och dess påverkan. Resultatet av psykiskt våld kan exempelvis vara att bära på en ihållande rädsla (Chung, 2007). Det kan tolkas som att Tobias avslutande kommentar om att fysiskt skada en tjej, är ett exempel på något som strider mot de moraliska regler som ungdomar förhåller sig till (Uhnöo, 2011) och att de rådande könsnormerna (Lenz Taguchi, 2004) har en inverkan på deras värderingar.

5.1.2 Förklaringar till våld

När studiens deltagare svarade på frågan om varför våldssituationer uppstår i ungdomars relationer, så framkom det flera olika teorier om orsaker till detta. Nedan följer en av tjejgruppernas diskussioner kring frågan:

Sara: Jag, jag tror ju det beror på hur man hade det kanske när man var yngre själv... o växte upp man kanske såg ett visst... beteende som man... man eh... jag tror växer man upp i en familj där man ser... man lär sig att våld inte e rätt så e det ingenting man kommer kanske utgöra själv... utan det sitter ju kanske i hur man... vad man själv har sett o...

Ulrika: Precis har man vuxit upp i en... i en familj där föräldrarna bråkar hela tiden o man hör att dom säger dumma saker till varandra då e det klart att då tänker man ju... man vet väl kanske att det inte e rätt egentligen men man gör det liksom omedvetet... o det liksom... det blir liksom som en ond cirkel liksom.

Sara och Ulrika hänvisar till uppväxtförhållanden och miljöfaktorer som orsaker till våldet.

De uttrycker att förekomsten av bråk och våld inom den egna familjen kan leda till att

ungdomen för beteendet vidare, trots att den kanske själv förstår innerst inne att det är fel. Våldet kan således förstås som resultatet av en ofrivillig normalisering bortom förövarens egen vilja. Barter (2009) diskuterar kring just detta fenomen, och menar att forskning har visat att män som varit utsatta för fysiskt, psykiskt och/eller sexuellt våld under sin uppväxt är mer sannolika att utsätta andra eller själva bli utsatta för våld i sina relationer. Kvinnor som upplevt våld under sin uppväxt verkar dock enbart ha större sannolikhet att bli utsatta för våld i sina relationer. Den andra tjejgruppen kan sägas fortsätta resonemanget på följande sätt nedan:

Denise: Beror väl lite på hur en människa är. Alla har olika personligheter och det beror lite på vad man har för personlighet, vad man tycker och tänker lite.

Malin: Osäkerhet... kan ta fram våld. Att man måste tvinga någon att stanna eller göra som man vill.

Även Denise och Malin diskuterar kring personlighetsdrag. Denise uttrycker att det är personligheten som avgör vad som föranleder våldet, samtidigt som Malin lyfter fram osäkerhet hos förövaren som en orsak. Osäkerheten leder till att förövaren måste utöva våld, vilket kan antyda om en uppfattning om våldshandlingen som ofrivillig. Gemensamt för tjejgrupperna är att deras resonemang skulle kunna tolkas ha tendenser till patologisering av våldsutövarna på ett sätt som gör att våldet hamnar utanför dessas ansvar. Gottzén och Korkmaz (2013) menar att sådana förklaringsmodeller kan ses som ett ursäktande av våldshandlingarna. När en tittar närmare på killgruppernas diskussioner kring varför våld i nära ungdomsrelationer uppstår verkar uppfattningarna skilja sig från tjejgruppernas:

John: Nej men det e väl det typ att... asså man går väl en på nerverna till slut så till slut så orkar man väl inte liksom o så säger man väl emot o så kanske den andre inte håller med.

Erik: Man e oense. Man håller inte med.

John: Mm.

Alexander: Eller så vill man vara den som bestämmer.

Intervjudeltagarna resonerar här kring att meningsskiljaktigheter inom nära ungdomsrelationer skulle kunna föranleda våld, att en går varandra på nerverna. Förövaren kan vara en person som vill bestämma och när denne möter motstånd uppkommer en våldssituation. John säger senare, vid tal om psykiskt våld, att viljan att bestämma inte är någonting en enligt honom ska förändra:

[...] Det är väl en sak man kan prata ut om typ. Det är väl inget så farligt om... det är väl bara att göra slut i såna fall typ. Det är ju så personen är... hen vill ju bestämma o... det ska man väl inte ändra på typ... tycker jag.

John uttrycker att en lösning på problemet är att göra slut. Eftersom det förefaller enkelt för den våldsutsatta att avsluta relationen kan det uppfattas som att ansvarsbördan hamnar på offret istället för på förövaren, vilket Holmberg och Enander (2004) beskriver som ett vanligt fenomen. Den andra killgruppen diskuterar så här:

Anders: Man kanske tycker olika saker, så blir man...

Tobias: Man är otrogen.

Anders: Ja.

Gabriel: Jag tror att dom mest vill visa att dom är nuns tror jag det är, eller för att man helt enkelt är för full, alkoholist.

Tobias: Det kan bero på droger, och droger också.

Även i denna killgrupp lyfts meningsskiljaktigheter upp som en orsak till våldsutövande inom nära ungdomsrelationer. Vidare anger intervjudeltagarna också otrohet, alkohol och droger som föranledande orsaker till våldet. Genom att poängtera alkohol och drogers del i våldet hamnar inte förövarens personlighet i fokus, då underförstått att denne sannolikt inte skulle ha brukat våld om den varit nykter och/eller drogfri. Av Brottsförebyggande rådets (2009) undersökning framgår att det inom våld i nära relationer förekommit minst en berusad person i hälften av våldshändelserna, det är därför inte felaktigt av ungdomarna att göra denna koppling. Att en partner varit otrogen kan vidare ses som ett stort svek och en provokation från partnerns sida (Bowen et al., 2013). Gottzén och Korkmaz (2013) visar i sin studie hur ungdomskillar som använt sig av våld i sina relationer försöker undvika förövarpositionen

genom att inkludera flickvännernas delaktighet i sina berättelser. Författarna menar dessutom att det inte är ovanligt att flickvännerna skuldbelägger sig själva för våldet, mer om detta i senare avsnitt.

5.2 Förväntningar på omgivningen

I föreliggande avsnitt analyseras respondenternas förväntningar på omgivningen relaterat till våld i nära ungdomsrelationer. Med omgivning avser vi här alla de sociala kontakter som kan tänkas vara aktuella kring problemområdet, såsom vänner, familj, skola, myndighetspersoner och övriga människor i det offentliga rummet.

5.2.1 Hemmet som trygg zon och föräldrar som beskydd?

Den plats som ungdomarna anger som den troligaste platsen att bli utsatt på är i hemmet, vilket även stämmer med undersökningar såsom den från Brottsoffermyndigheten (2001). Ungdomarna baserar sitt antagande på att hemmet är en enskild plats och att det inte är någon där som kan se vad som försiggår och kan ingripa till ens försvar, som Malin:

Jag tror hemmet är vanligast, för det är ju mer enskilt där liksom.

Denise nämner föräldrarna som potentiella skyddsfaktorer vid en fråga angående när en kan känna sig trygg:

Med andra, eller typ med sina föräldrar eller, med alltså när man har folk bredvid sig.

Denise nämner att föräldrarna vara en trygghet för sina barn, men samtidigt så tillhör de kategorin ungdomar och förväntas därigenom klara sig själva i mångt och mycket, exempelvis att vara hemma själva under längre stunder. Utifrån ett intersektionellt perspektiv, och kopplat till Korkmaz (2012) studie, så kan det här tolkas som att ungdomarna uppfattar sig själva som både ungdomar och barn. Genom att uppleva sig tillhöra kategorin barn så är det tänkbart att ungdomarna förväntar sig att deras föräldrar skall finnas som ett skydd för dem. Denna tolkning kan även göras baserat på frågan om vem de hade vänt sig till om de blivit utsatta för våld i sin relation, en av killgrupperna resonerar så här:

John: Då hade jag väl vänt mig till mina föräldrar då.

Erik: Aa.

John: Sagt det som hade hänt till mina föräldrar o... så hade dom hjälpt mig... hoppas jag.

Intervjuledare: Mm.

Niklas: Mm, man hade la vänt sig till sina föräldrar först o sen om... dom tycker att det är nödvändigt hade la dom vänt sig till polisen eller nåt annat då.

Det framgår att åsikterna om huruvida hemmet är en våldsskyddad plats skiljer något mellan ungdomarna. Vad gäller föräldrar som skydd så hänvisar John även i diskussionen om våldsskyddade platser, till föräldrarna.

John: [...] där bör man ju vara skyddad i alla fall... alltså där... ens hem e ju liksom.. där ska man va skyddad alltså.

Intervjuledare: Mm.

John: Annars e det ju liksom... fel på uppväxten och föräldrarna. Men där bör man ju vara skyddad, hemma.

Intervjuledare: Du tänker att det ligger som ett ansvar på föräldrarna att se till att det... att man är säker?

John: Mm.

Fokusgrupperna har olika funderingar angående vad föräldrarna skall tycka om det framkommer att en blir utsatt för våld av sin partner, som Sara nedan:

Ehm... jo men det e la svårt för en... kan man säga om kanske en förälder att se att när barnet fastnar i nånting hur man inte kan, hur kan du inte ta dig ur... ur det? Fast dom själva kanske inte har vart med om det.

Sara hänvisar till erfarenhet, att den som själv inte har varit utsatt för nära relationsvåld förmodas ha svårare att förstå komplexiteten som omgärdar det. I den andra tjejgruppen resonerar Denise så här:

Jag tror inte föräldrarna typ blir jättesura, jag tror dom blir lite upprörda och besvikna eller typ lite såhär, jag tror inte att någon blir arg på sitt barn för att den har blivit slagen. Mer att man kanske valde fel eller såhär.

Denise tror att föräldrarna skulle bli besvikna över sitt barns val av partner snarare än våldshändelsen i sig. Det kan tolkas som att resultatet av denna besvikelse från föräldrarnas håll ändå innefattar en viss skuldbeläggning som ungdomarna vill undvika, flera av tjejerna från samma grupp uttrycker i senare avsnitt att detta är en anledning till att först söka sig till vänner för stöd. Studier har visat att denna tendens till att i första hand vända sig till vänner för stöd och hjälp är dominerande bland våldsutsatta ungdomar (Bowen et al. 2013; O'Keefe 2005). I fokusgrupperna är det endast tjejgrupperna som talar om eventuell skuldbeläggning från föräldrarnas håll, inom killgrupperna uttrycks snarare förväntningar om stöd och det läggs mer fokus på just föräldrarnas ansvar. Detta kan ses som yttringar av en patriarkal struktur där acceptansnivån för killar och mäns beteenden är högre, de tillskrivs ett större utrymme att röra sig på utan att ses som avvikande, medan det motsatta könet har striktare ramar att röra sig inom (Lenz Taguchi, 2004). Med detta som bakgrund är det inte svårt att förstå att unga killar tidigt riskerar att tillskriva sig en högre status än sina jämnåriga kamrater av motsatt kön, något som styrks i resultaten av Prósperos (2007) studie. Dock kan denna föreställning om att som kille inte skuldbeläggas av föräldrarna, sägas ej överensstämma med det som framkommer i nästa avsnitt.

5.2.2 Könade våldsroller

Ungdomarna reflekterar emellanåt under intervjuernas gång, över hur samhället i stort förhåller sig till våld, könsnormer och ungdomar. Som exempelvis när en av killgrupperna diskuterar skillnaden mellan hur tjejer och killar hanterar att bli utsatta för våld:

Tobias: Dom försöker inte dölja det om, dom mer säger det till sina kompisar "aah han slog mig" och så bara "vilken jävla idiot" och så blir det ju värsta hatet mot den killen [...] Jag tänker i skolan och så, tjejerna kan ju slå utan att tänka, de bryr sig ju inte. Dom tänker killarna dom tål det typ. Det finns ju killar som tycker det är, som tycker det gör lite ont.

Gabriel: Det kan ju också vara, alltså det kan ju vara så , det kan ju vara så att man tål den fysiska smärtan men att man inte tål det psykiska att bli slagen, alltså känslan av att någon har en anledning att slå en. Så är det oftast inte men....

Tobias: Vadå om en kille skulle bli nedslagen av sin tjej liksom så kanske han inte ens vill säga det till sina kompisar.

Uppfattningar om manligt och kvinnligt verkar högst närvarande i ungdomarnas språk, vilket ytterligare noteras i ett stycke då Gabriel berättar om en kille som blivit våldtagen och hört av sig anonymt till pressen:

Gabriel: [...] Han hade ju inte vågat säga det till nån, det va bara, han var anonym till pressen, det var, ingen visste vem det var.

Intervjuledare: Vad tror ni det beror på?

Gabriel: Det är ju det här att man inte vill att nån ska veta om nån...

Tobias: Mansrollen.

Ovan beskrivs att tjejer i motsats till killar inte behöver skämmas för att berätta att de utsätts för våld, vilket kan kopplas ihop med de i samhället rådande könsnormerna och den stereotypa bilden av kvinnan som offer och mannen som förövare (Lenz Taguchi, 2004). Vidare resoneras om hur responsen från omgivningen kan te sig då en kille slår en tjej, som att de tycker att killen är en "jävla idiot" och hatar honom. Gottzén och Korkmaz (2013) beskriver de olika former av respons som våldsoffer möter när de berättar om sina upplevelser. Samt att samhället behöver skapa förutsättningar för att omgivningen till våldsoffer ska få ökade kunskaper och möjligheter för att kunna fungera som en positiv kraft i offrets liv (ibid.), eller som Lalander och Johansson (2012) beskriver, fungera som ett positivt grupptryck. Beskrivningen av att omgivningen reagerar starkt och med hat, kan vara ett exempel på att det saknas just dessa faktorer för ett positivt stöd, beroende på vad en lägger in i definitionen av "positivt". Citaten kan relateras till Weisz et al. (2007) studie, som visar att ungdomskillar som berättat för någon om sin våldsutsatthet i högre grad än tjejer bemötts med en förminskande attityd till våldets allvarlighetsgrad. Detta kan tolkas som en könsstereotypisk reaktion från omgivningen, där killen i egenskap av mansrollen förväntas vara tuff och självständig (Próspero, 2007), medan tjejen som innehavare av kvinnorollen

stämmer bättre in i samhällets bild av ett offer (Börjesson & Rehn, 2009). Utifrån empirin tycks den könsmaktsordning som påvisats i andra studier om våld i vuxna nära relationer, se exempelvis Andersson och Umberson (2001), även förekomma bland ungdomar.

Likaså i en av tjejgrupperna beskrivs att de tänker att omgivningen skulle reagera olika på åsynen av att någon utsätts för våld, beroende könet på den som utsätts:

Sara: Jag har ju reagerat på en...på saker jag sett på internet och sånt där...eh där man i undersökningar har sett att, om när en kvinna utgör våld mot män så är det inte lika många som reagerar...eh och det tror jag är ändå en sak man måste vara medveten om att det inte gäller bara killar på det sättet utan att...man, så att man inte bara väljer kvinnans parti det första man gör...utan att det är viktigt att kunna se en helhet...vem som gör vad.

Ulrika: Det finns ju många sådana som du säger, undersökningar eller videoklipp på youtube till exempel. Där de gör sådana där sociala experiment och liksom ser hur folk skulle reagera och då är det ju jättestor skillnad verkligen.

Sara & Kristin: Mm.

Ulrika: Och som du säger är det ju jätteviktigt att man reagerar liksom även fast det är en kvinna som utövar våld.

Tjejerna refererar till internet som en källa till information om hur våld ser ut och hur omgivningen kan reagera olika beroende på kön. Bowen et al. (2013) visar i sin studie att övervägande delen av ungdomars bilder och exempel av våld kommer ifrån olika media såsom tv, filmer och internet. I flera av ungdomarnas diskussioner ges det exempel från diverse filmer för att beskriva våld. I samtliga av dessa beskrivningar förutom youtube-exemplet ovan, så är det kvinnan som är offret och förövaren är en man. Dessa mediala bilder bidrar till att bibehålla en diskurs i samhället där könsroller stereotypiseras och befästs enligt gamla normer, och vidare reproducerar de ojämna maktförhållanden som råder mellan könen (Próspero 2007; Lenz Taguchi 2004). Vidare kan dessa stereotypa bilder av kvinnor som offer påverka tjejers svårigheter med att identifiera sig med bilden av en våldsutsatt kvinna, då de kvinnorna som porträtteras i regel är väsentligt äldre. På samma sätt så försvårar det för unga killar att identifiera sig med bilden av förövaren då den stora skillnaden i kontext, exempelvis

sammanboende, gemensamma barn och så vidare, gör att ungdomarna inte heller förknippar det våld som presenteras likvärdigt det eventuella våld som de har erfarenhet av.

Ålderskillnaden representerar en kategorisk egenskap som ungdomarna kan tillskriva sig själva. Då de inte befinner sig i samma generationella kontext kan de inte heller i förlängningen identifiera sig med de roller som presenteras (Korkmaz, 2012). Ungdomarnas svårigheter med att se sig själva som potentiella offer eller förövare inom en relationell kontext, förstärker deras utsatthet (Barter, 2009), då ett problem som inte belyses utav samhället heller inte prioriteras, upptäcks eller ”åtgärdas” (Meeuwisse & Swärd, 2010). Att ungdomarna dock emellanåt påtalar att det förekommer att tjejer är förövare och att killen är offret i ett förhållande, skulle kunna tyda på att en förändring av den normativa diskursen är i antågande (Lenz Taguchi, 2004).

5.2.3 Omvärlden som skyddsfaktor

Att ha människor omkring sig beskrivs av samtliga grupper som en skyddande faktor. Det förekommer dock olika tankar om vilka personer som skulle ingripa ifall en våldssituation skulle uppstå. Några av respondenterna tänker att det är ett skydd att vara bland andra oavsett vilka dessa personer är, men i en av tjejgrupperna diskuteras kring betydelsen av vilken relation en har till dem omkring sig, som Ulrika:

Mm jag tror det, asså jag tror... plats spelar väl lite roll men jag tror att det är mer vilka man... har omkring sig asså... om det e... typ på skolan då skulle ju liksom lärare reagera, men nere på stan med folk man inte känner då e det ju en annan sak

Även Kristin har samma tankar och ger ett exempel:

Men sen så e det jobbigt för att... eller jag kä... eh min mamma känner en som blev misshandlad asså inför folk av hennes pojkvän, o det var ingenting som gjorde nåt... eller det var ingen som gjorde nåt åt det liksom... ehm... o då tänker jag eller då tänker jag såhär att det asså det finns ju många som gör det... för folk men eftersom att vi... eller svenskar e ju väldigt såhär... vi lägger oss inte i va andra gör för att det är their business liksom... då blir det ju väldigt så att... dom kan ändå komma undan

med det liksom. Så även om det börjar hemma kan det ju eskalera mer o mer för att... man vet att svenskar... eller f-folk i våran miljö gör liksom ingenting åt det.

Ulrika och Kristin påpekar att det har betydelse vilka personer som ser våldet, inte bara att någon ser. De beskriver att relationen är avgörande för huruvida någon kommer att ingripa till ens försvar och Ulrika nämner lärare som ett eventuellt skydd. Kristin lyfter ett mer samhälleligt perspektiv, och talar om svenskar som en grupp som inte gärna vill lägga sig i vad andra gör. Även vilken form av våld det handlar om tänker tjejgruppen inverkar på huruvida omgivningen kommer att reagera och ingripa eller inte. Följande citat återger tjejernas resonemang kring människors benägenhet att ingripa vid psykiskt våld:

Ulrika: Asså jag vet inte om folk reagerar så jättemycket på det... eller asså dom gör väl det liksom dels men asså... inte lika mycket som på fysiskt för då e det liksom bara men... liksom... va ska man eller det jag vet inte det...

Kristin: Men jag tror att lärar...

Sara: Det jag...

Kristin: ... eller förlåt.

Sara: ... nej men det krävs så mycket mer psykiskt våld... innan... innan det görs nåt åt innan man gör nåt åt det.

Kristin: Men jag tänker också psykiskt våld, asså om man tänker lärares roll i det dom kanske vissa lärare kanske ser det... snabbare... för att dom...har jobbat med ungdomar länge liksom och lärt sig hur... sånt fungerar men... aa.

Ulrika: Mm jag tror som du säger att eh... det krävs mycket mer innan folk lägger sig i när det gäller eh... när det gäller psykiskt.

Återigen särskiljer ungdomarna allvaret i psykiskt och fysiskt våld, fast nu utifrån hur de tror att omgivningen uppfattar det. De beskriver att det krävs "mer" psykiskt våld för att någon ska upptäcka att det är våld. Respondenterna hänvisar här till lärares kunskaper att känna igen tecken på våld, då de har erfarenhet av att arbeta med ungdomar. Med tanke på att skolan är en arena där ungdomar spenderar en stor del av sin tid, kan en tänka sig att det hos dessa finns förväntningar på att lärare skall ha förmågan att identifiera och förebygga våld i nära ungdomsrelationer. Carlson (2003) beskriver att skolan, i egenskap av sin närvaro i

ungdomarnas liv, spelar en viktig roll i interventionsarbetet mot sådant våld. Tjejernas diskussion om svårigheten att upptäcka våldet kan relateras till den forskning som baserat just på denna osynlighet, undersöker huruvida screening skulle kunna vara en lämplig metod, se exempelvis Nationellt Centrum för Kvinnofrids rapport 2010:4, Socialstyrelsen 2002-124-7 eller Brown et al. (2007). Dessa studier lyfter att screening på grund av sin inkluderande form är ett icke-stigmatiserande verktyg för att hitta våldsutsatta, och med tjejernas ord i åtanke så kan det tänkas att direkta frågor kanske behövs för att exempelvis personer utsatta för psykiskt våld lättare ska upptäckas och kunna erbjudas stöd.

5.2.4 Att inte bli tagen på allvar

Vad gäller ungdomarnas förväntningar på omgivningen så är det genomgående under intervjuerna så att ungdomarna tvivlar på att de blir tagna på allvar av vuxna. Framför allt tjejerna hyser en mindre tilltro till vuxenvärlden, nedan följer en av deras diskussioner kring polisväsendets förhållningssätt gentemot ungdomar:

Frida: Ja det kan man väl också. Alltså typ det beror ju på hur mycket människan trycker ner en. Men alltså blir man väldigt nedtryckt så, alltså säg att man blir såhär, man blir otrygg och vet inte riktigt hur man ska hantera det då blir ju så att känner du dig otrygg så måste du ju kunna polisanmäla det som händer. Sen är det ju såklart att poliser brukar ju inte direkt, alltså det är ju svårare för oss ungdomar att få en polis att lyssna på oss än vad det är för er vuxna att få dom att lyssna. För att det blir ju ändå, alltså det är ju många som busringer och sådana grejer då blir det att man blir inte tagen på ett lika seriös sätt som man kanske blir när man är liksom över 18.

Denise: Sen så beror det på hur mycket bevis man har med.

Frida: Aa, a men precis.

Denise: För det är ju inte lätt att polisanmäla någonting om man bara talar med egna ord och inte, alltså de inte ser vad som har hänt, eller a.

Intervjuledare: Tänker ni att det skulle kunna vara en orsak till att man inte anmäler, att man är, att man känner att det inte finns tillräckligt med bevis?

Alla: Mmm. Ja.

Som synes ovan så råder det en tveksamhet över huruvida poliser lyssnar på ungdomar eller inte. Potentiella orsaker till detta som lyfts fram är att de är under 18 år, och att ungdomar ibland busringer till polisen, vilket Frida beskriver som att det kan påverka poliser till att inte ta ungdomars utsagor seriöst. Hela gruppen håller även med om vikten av att ha bevis för det en vill anmäla, eftersom polisen kanske inte tror dig om ord står mot ord. Detta förmodade förhållningssätt från polisen skulle resultera i att bevisbördan ligger hos offret. Ur ett intersektionellt perspektiv kan detta ses som ett exempel på att ungdomar utifrån sin ålderskategori inte upplever sig bli tagna på samma allvar som vuxna och därför tänker att de behöver starka bevis för att det ska vara gynnsamt att anmäla. Att ungdomar inte söker professionell hjälp bekräftas av Ashley och Foshees (2005) studie som även visar att tjejer är mindre benägna att söka hjälp än vad killar är. I förstudien till aktuell undersökning beskrev psykologen att de ungdomar hon mötte i regel sökte stöd först efter att relationen avslutats, men att upplevelser från den tidigare relationen låg kvar som ett sorts obearbetat trauma hos ungdomen. Ofta var anledningen till att ungdomen sökte hjälp eller stöd en annan, men våldserfarenheten framkom under samtal gällande andra problem, som psykologen menade kunde vara effekter av det kvarliggande traumat. Att våld är kopplat till psykisk ohälsa bekräftas av studier såsom Landstedt och Gillander Gådin (2011), Olofsson et al. (2009) och Belshaw et al. (2012).

5.2.5 Vikten av en relation

Det kan tolkas som att fokusgrupperna generellt lägger en stor del av ansvarsbördan på våldsoffren, även om det inte alltid uttalas. Dock visar de även en förståelse för att våldet kan vara svårt att hantera eller ens upptäcka som våldsutsatt. Sara säger till exempel:

Men jag tror det ligger så mycket i, asså hjärntvätt bakom det hela. Eh... o det e ju det som e det farliga att man kanske inte kan se det just för att man... man vågar inte... man vågar inte tänka att ne men e det verkligen så du vågar ju inte anklaga min partner för om jag... inbillar mig eller om jag... ser det fel liksom.

Sara tror att hjärntvätt kan vara en anledning till att våldsoffret inte själv kan förstå vad hen utsätts för. I hennes fokusgrupp är deltagarna överens om att våldet ofta börjar i mindre skala för att sedan progressivt bli värre, vilket gör det svårare att uppfatta i ett inledande skede av

förhållandet. Sara beskriver vidare att det kan finnas en underliggande rädsla hos offret för att felaktigt anklaga sin partner, att offret tänker att det bara är hen som inbillar sig. Hon fortsätter:

Sen tror jag att man kanske blir rädd i en sån situation att man ska bli lämnad eller... eh... att man förlorar någon bara för att man tar upp något som inte vart bra kanske.

Resonemanget vittnar om hur betydelsefulla relationer kan vara för ungdomar, vilket står i kontrast till den bild som flera fokusgrupper upplever att vuxenvärlden har av deras relationer. Carlson (2003) bekräftar denna skevhet och använder sig av uttrycket "puppy love" för att beskriva vuxnas nonchalerande attityder gentemot våld i nära ungdomsrelationer. I den andra tjejgruppen uttryckte deltagarna att det kunde finnas en rädsla för att berätta för omgivningen om våldsamma partners. I samband med en fråga om när de tänkte att en skulle berätta för någon om att en har blivit, eller var utsatt löd resonemanget:

Denise: Sen är det ju vissa som inte vågar. För det är ju, man kan ju få konsekvenser av det.

Intervjuledare: Mm, vad skulle sådana konsekvenser kunna vara?

Denise: Att, personen kanske gjorde det en enstaka gång och ångrar det jättemycket, och så säger man det till någon så blir den jätte oomtyckt och så kanske det blir jobbigt för en att vara tillsammans med den personen hädanefter. För att folk tycker illa om den. Eller att man säger det typ till någon så får man ett hot av den som har misshandlat en...

Malin: Den personen har ju fortfarande gjort det, även om den ångrar det. Så det kanske inte är rätt att gå tillbaka till den ändå.

Denise: Nä, men det beror ju egentligen på vad man är för person och vad man tycker själv. Det finns ju väldigt många som slår sina partners och ändå liksom att dom stannar kvar.

Denise talar här om att en eventuell konsekvens av att berätta för någon om att en har blivit utsatt skulle kunna vara att förövaren blir illa omtyckt av omgivningen. Hon beskriver att det kan vara så att våldsutövningen förklaras som en engångsföreteelse och att den utsatta därför

beslutar sig för att stanna kvar i relationen, detta stämmer överens med O'Keefe (2005) och Bowen et al. (2013) studier som visar att ungdomar inte nödvändigtvis ser våld inom relationen som en anledning till att avsluta den. Genom att berätta så beskriver Denise att det finns risk att det skapas en negativ bild av förövaren, vilket i sin tur innebär att det blir jobbigt för offret som då är tillsammans med någon som inte är accepterad av omgivningen. Resonemanget känns igen i Chung's (2005) diskussion kring risken att ungdomar som inte lämnar sin våldsutövande partner skambeläggs, då det utifrån ett individualistiskt perspektiv, som förvisso hävdar individens rätt att lämna, samtidigt betyder att ansvarsbördan läggs hos offret. Likaså i Fugate et al. (2005) studie, framgår det att kvinnor känner en rädsla inför att söka hjälp då det upplevs som skamfyllt, samt att de befarar att det kan innebära förväntningar på att de skall lämna sin partner då de berättat om sina erfarenheter av våld inom relationen. På samma sätt vittnar Denises uttalande om en föreställning om att det inom ungdomsgrupper finns en fördömande syn på våldsverkare. Denise räknar med att om en skulle berätta för sin omgivning om utsattheten så skulle de tycka illa om förövaren och dess handlingar skulle anses förkastliga enligt de moraliska regler som ungdomarna förhåller sig till. Detta kan ses som ett exempel på de olika moraliska "lagar" och regler som ungdomar gör gällande inom olika kontexter och hur dessa implementeras genom exempelvis olika former av gruppsytryck (Uhnö, 2011). Gruppsytryck hos ungdomar behöver inte nödvändigtvis betraktas som något negativt utan kan även innebära en positiv påverkanskraft (Lalander och Johansson, 2012). Vad gäller Denises uttalande så kan det tänkas att offret som vill fortsätta relationen kan se konsekvensen av att berätta som negativ, men att de runtomkring kan betrakta det som en form av positivt gruppsytryck (ibid.). Malin, som replikerar Denise, kan ses som en representant för "det positiva gruppsytrycket". Dock visar Denises citat att hon tänker sig att offret trots påtryckningar utifrån, som förvisso antas vara "jobbiga" ändå stannar hos förövaren, denna tes styrks av Holmberg och Enanders (2004) studie där det framgår att kontakt och stöd från anhöriga inte förefaller påverka individens beslut att lämna relationen.

I skenet av dessa tankegångar framstår det som att ungdomars välmående ofta kommer i andra hand, att ha en relation verkar prioriteras högre. Rädslan för att bli tvungen att avsluta en relation tycks dock inte vara unik för ungdomar, relaterat till Fugate et al. (2005). Även Gabriel och Tobias är inne på samma spår:

Gabriel: Ja alltså, ingen vill ju bli ensam. Hon kanske tänker sig att hon inte har några vänner utanför det förhållandet.

Tobias: Ja vissa kan ju bli ihop med en person och trycka bort alla sina vänner och bara vara med den personen dom tycker om, och sen börjar den här personen bete sig konstigt mot dom så kanske dom inte har någonting att gå tillbaka till sen.

Intervjuledare: Så det skulle kunna vara en anledning att man stannar, att man är rädd för att bli ensam?

Tobias: Mm.

Killarna tror att ensamhet kan vara en anledning till att inte vilja lämna en våldsam partner. Denna ensamhet skulle då kunna uppstå om en har haft en gemensam umgängeskrets inom förhållandet, alternativt om en själv har ”tryck bort alla sina vänner” till förmån för partners sällskap. I likhet med Rose et al. (2000) tornar dilemman upp sig för våldsoffret, där det sällan tycks finnas något självklart och smärtfritt val. Gabriel och Tobias diskuterar vidare huruvida vuxna och ungdomar påverkas olika av psykiskt våld i relationer:

Gabriel: För jag tänker alltså, har man sånt psykiskt, använder man psykiskt, alltså i alla fall i den här åldern då kommer man inte att vara kvar i den relationen.

Tobias: Nänänänä.

Gabriel: Då kommer den inte vara en relation längre.

Tobias: Nä.

Intervjuledare: Tänker du att det skiljer sig emot när man är vuxen att då...

Gabriel: Ja jag tror det är lättare och sätta in sig och, alltså att låsa en känslomässigt...

Tobias: Jajaja.

Gabriel tänker att vuxna personer som utsätts för psykiskt våld i en relation löper större risk än ungdomar att låsas känslomässigt. Detta “känslomässiga lås” kan tänkas vara Gabriels begrepp för det Holmberg och Enander (2004) benämner som “det traumatiska bandet”. Gabriel beskriver att det för ungdomar framstår som självklart att lämna en våldsam relation. Effekterna av våld i nära ungdomsrelationer har påvisats vara snarlika de i vuxna relationer (O’Keefe, 2005). Samtliga fokusgrupper påpekar en avsaknad av information relaterat till

problemområdet, vilket därför kan tänkas leda till föreställningar om att våld i princip inte existerar i nära ungdomsrelationer. Sådana föreställningar torde rimligen kunna bidra till att ungdomar omedvetet normaliserar relationsvåld, vilket Kristin och Ulrika ger en antydning till i sin diskussion nedan:

Kristin: Men sen så tror jag att många har upplevt asså psykiskt våld i... i... i förhållanden liksom... för att det kan va så små grejer men det... tillhör ändå den kategorin psykiskt våld liksom.

Ulrika: Många har nog upplevt det utan att själva veta om det liksom.

Vidare skall det nämnas att ungdomars föreställningar om våld i relationer även påverkas av de bilder som media presenterar, vilket Bowen et al. (2013) påvisat i sin studie. Deras och likaså Uhnoos (2011) fokusgrupper visade även att ungdomar ibland kunde legitimera våld baserat på vad som föranlett det. Denise ger ett tydligt exempel på detta nedan:

Intervjuledare: Mm. Jag tänker på det ni pratar om det här som du säger att man valde fel och du säger att du tänker att det är vanligt att man lägger skulden på sig själv. Hur tänker ni att andra ser på det? Om man får reda på att någon har blivit utsatt, vems fel tänker man att det är eller...

Denise: Det beror ju på vem som har gjort det, alltså att även om man säger någonting dumt så är det ju inte tillåtet att slå någon, så att jag tycker att det är den som slår, alltså bara för att man kanske har varit otrogen i ett förhållande så är det ju inte ok att slå någon för det, men det kanske ändå är dens fel men det är ju inte den som har slått.

Först påpekar Denise att dumma uttalanden inte legitimerar fysiskt våld och att våldets förekomst således är förövarens fel. När hon däremot talar om otrohet kan det tolkas som att det är den otrogenes fel att våldet äger rum, även om detta inte är okej. Precis som i Bowen et al. (2013) studie kan alltså otrohet tolkas som en förklaring till att bruka våld mot någon. Frida i samma tjejgrupp diskuterar senare vidare om orsaker till varför en stannar i en relation där det förekommer våld:

Frida: man kanske inte kan hantera sig själv. Eller man kanske inte klarar av att vara själv, utan det blir liksom ett stöd även fast det är ett dåligt stöd så är det ändå ett stöd till att man kanske får hjälp, som med typ räkningar och sånt. Man kanske inte kan hantera det som en person men om man får hjälp av den personen som slår en så kanske, aa att man får någonting utav det båda två. Bara att det, man mår ju inte bra av det men det blir ju ändå som en hjälp på något sätt fast ändå inte, och sen vänjer man väl sig också vid det.

Intervjuledare 2: Ett slags beroende liksom?

Frida: Ja, ja men det blir väl det till slut och så blir det väl nästan konstigt om det inte, om inte någon skulle göra någonting som dumt. Om det är så att en partner verkligen slår till en

liksom på riktigt, om någon skulle göra något dumt så blir det liksom konstigt när man är med någon annan och så gör man nåt dumt och så blir man inte slagen, så blir det nästan konstigt att den inte gör det, tror jag då men, det kanske inte är så men det...

Intervjuledare 1: Du tänker att man vänjer sig vid det?

Frida: Ja, även fast det är hemskt att säga det men, det är liksom, ja.

Citaten ovan kan representera två olika förklaringar till att stanna: beroende och normaliseringsprocess. Frida beskriver hur att vara beroende av en person, exempelvis ekonomiskt kan göra att det stöd som personen utgör överväger fördelarna med att lämna. Det som Frida talar om, det vill säga att försätta någon i ett ekonomiskt beroende, inkluderas i Holmberg och Enanders (2004) definition av våldsbegreppet. Ett ekonomiskt beroende kan fungera både som ett aktivt psykiskt våld, genom att förvägra någon pengar, men det kan även innebära ett passivt fysiskt våld, om dessa ekonomiska sanktioner påverkar hälsan. I enlighet med hur Lenz Taguchi (2004) och Weedon (1987) resonerar kring språkets betydelse för skapandet av vår sociala verklighet så förstärker Fridas uttalande om ekonomiskt beroende (då denna tjejgrupp genomgående talar om mannen/killen som den som slår) bilden av mannen som försörjare och därigenom den som besitter makt i förhållandet. Lenz Taguchi (2004) menar att genom att normalisera ett könsneutralt språkbruk så skapas även könsneutrala subjektiviteter, det vill säga språket formar våra föreställningar, hur vi agerar och ser oss själva och i förlängningen hur vi ”är”. Fridas resonemang kring en

normaliseringsprocess bekräftas av BRIS årsrapport 2009:40 där de lyfter fram att de tjejer som ringer in ofta påtalar att de känner att någonting inte står rätt till men att de inte kan sätta fingret på vad det är. Att det kan vara svårt att identifiera våldet på grund av en slags tillvänjning beskrivs även av Holmberg och Enander (2004), som menar att mannen genom normaliseringsprocessen och det ”traumatiska bandet” blir till kvinnans främsta signifikanta andra, vilket försvårar en uppbrottsprocess.

5.2.6 Ansvar att förebygga

Som framgått tidigare så hamnar förövaren ofta i periferin då ungdomarna i studien talar om ansvar och förebyggande av våld i relationer. Istället ges offret en central roll i diskussionerna kring ansvar, även om ordet ansvar inte används av ungdomarna, fokus ligger ofta på att upptäcka varningstecken och lämna relationen. Intervjudeltagarnas diskussioner speglar mycket av den tidigare forskningen inom området. Forskning har dock visat att det inte bara är omgivningen som osynliggör förövarens ansvar på det här sättet, även den våldsutsatta har en tendens att förminska partnerns del i våldet och klandra sig själv (Chung 2007; Gottzén & Korkmaz 2013). Erik och Johns diskussion om vilket förebyggande arbete kring våldet i nära ungdomsrelationer som kan göras låter så här:

Erik: Inte vara för mycket med varandra liksom.

Intervjuledare: Mm.

Erik: För asså då blir det ju lätt att eh... aa, det blir bråk o så... om man säger så.

Inte... va med varandra dygnet runt liksom... utan det, aa... borde anpassas.

John: Så man borde ta lite pauser såhär, nu räcker det.

Erik: Aa men typ fast... aa det låter ju så konstigt när man säger så men... aa.

Intervjuare: Mm. Ni tänker att det ligger på... lite på ungdomarna själva nästan då?

Erik: Mm.

Killarna beskriver att personer i en relation bör undvika att vara för mycket med varandra, annars uppstår det lätt bråk, vilket vi i sammanhanget uppfattar som våld eller en föranledning till detta. John kompletterar snart därefter resonemanget på följande sätt:

Nej vi tro asså jag tror det e typ... det ligger väl hos en själv typ... liksom man får ta eget ansvar liksom o... liksom inte hålla på o... liksom om man retar upp någon så... då kanske dom blir arga o slåss o sånt... så man får ta eget ansvar liksom, tycker jag.

John påpekar att individen själv får ta ansvar för att inte provocera fram våld från en partner. Om en retar upp sin partner och denne blir våldsam tycks provokatören få skylla sig själv (Gottzén & Korkmaz, 2013). Våldsutövarens beteende framstår således som förståligt medan offrets beteende ifrågasätts, offret borde veta bättre och ta sitt ansvar för att förebygga våldet. I en av tjejgrupperna låter diskussionen på ett liknande sätt:

Intervjuledare: Vad tror ni att man skulle kunna göra för att förebygga våld i relationer?

Malin: Det finns väl inte så mycket man kan göra. Alltså är det en sån person så får man ju märka det när det liksom kommer, det är ju svårt att se det innan och förebygga det.

Denise: Antingen får man ju liksom lämna personen eller så får man leva med den om man nu inte vill lämna.

Malin och Denise kan tyckas ge en något svartvit bild av relationsvåldets förekomst. De uttrycker skepsis gentemot förebyggande arbete och menar att en helt enkelt får undvika våldsamma personer. Bristande tro på samhällets möjligheter att påverka våldsutövandets förekomst skulle kunna härledas till uppfattningen om att människor inte går att förändra, kategorier ses då som statiska vilket medför att förövare alltid kommer att placeras in under förövarkategorin.

I en av killgrupperna verkar några av deltagarna införstådda med att våldsoffret inte alltid har insikt i sin situation:

Intervjuledare: Tror ni alltid att man är medveten om att man tar skada?

Gabriel: Det är inte säkert. Man kan stänga ute det.

Tobias: Man kan tänka att man tror att man själv bara överdriver situationen. Man försöker glömma av det liksom.

Gabriel: ”Det blir säkert bättre” kanske man tänker. Men det, jag tycker det är nästan är ens eget val. Om man känner att man mår, hade man vetat, för man vet ju, man vet ju vad som, vad det innebär att bli sårad. För det har säkert alla, under någon gång av sitt liv upplevt. Men det kan, och det vad heter det, och då kanske man tänker eeh ”det här kanske löser sig med tiden, kanske, det kanske blir bra” aa, kanske man tänker då och tänker ”jag står ut med det då” och då kanske man tar under, då kanske man tar det på nåt sätt, kanske man stänger ute det och då kan det ju pågå under en längre tid utan att man tänker på det på samma sätt.

Både Gabriel och Tobias påpekar alltså att våldsutsatta inte nödvändigtvis alltid är medvetna om att de tar skada. Som exempel nämner de att offret skulle kunna förminska eller till och med helt ignorera sin upplevelse av våldet. Gabriel lyfter även att det är offrets eget val att stanna kvar i en våldsam relation och hänvisar till att alla människor någon gång förmodligen har blivit sårade. Hoppet om att det längre fram i relationen skall bli bättre förmodar han kan få människor att stanna kvar trots att de utsätts för våld. Resonemanget stämmer väl överens med den bild Holmberg och Enander (2004) presenterar i sin studie kring misshandlade kvinnors uppbrottsprocess, Gabriel framstår dock som något ambivalent i frågan.

Inledningsvis nämner han att det är offrets val att stanna kvar i den våldsamma relationen. För att sedan beskriva att offret kan utestänga det faktum att den utsätts för våld, vilket kan uppfattas som ett sätt att frånta offret en del av ansvarsbördan eller åtminstone legitimera dess handlande. Som i många av de andra fokusgruppernas diskussioner så råder det en viss osäkerhet kring hur en ska förhålla sig till frågorna om våld och ansvar, ofta skiftar åsikterna inom gruppen, men ibland även i ett och samma resonemang, som i citatet ovan. Detta kan tolkas som att ungdomarna känner en osäkerhet inför ämnet, eller situationen i sig. Det är även en indikation på att attityder inte alltid är helt fasta då de förändras beroende på kunskap om det efterfrågade fenomenet samt att de påverkas av olika sociala sammanhang (Egidius, 2005).

5.2.7 Samhällets ansvar

En av tjejgrupperna är i större utsträckning än övriga grupper inriktade på samhällets ansvar när det handlar om förebyggande arbete, Sara resonerar så här:

Men asså jag tänker så länge man inte pratar om... om eh våld med i ungdomsrelationer så... så görs det ingen grej av det jag tänkte det när jag fick veta att det var den här undersökningen... om våld i relationer... då blev det att min första tanke var att men jag har inga åsikter om det ja... jag har al... det var inte riktigt... man hör inte så mycket om det medans hade jag fått... en diskussion där man skulle prata om... mellan föräldrar o unga då då e det så... då e det så lätt på nåt annat sätt för att det... det e man så... influerad av på ett helt annat sätt.

Sara ger här uttryck för ett osynligt våld, hon beskriver att våldet i nära ungdomsrelationer inte tas på allvar eftersom ingen pratar om det. Hon nämner våld mellan föräldrar och unga som ett exempel på mer synligt våld, vilket hon därigenom menar är lättare att sätta sig in i. Denna kunskapsbrist diskuteras även av Gottzén och Korkmaz (2013). Vidare tillhör Sara den enda av fokusgrupperna som tydligt påpekar att den främst ansvariga för våldet är förövaren själv. Detta uttrycks efter att diskussionen om förebyggande arbete har pågått en stund och intervjuledarna ställer en rak fråga:

Kristin: Eh... asså jag tänker så här att den som har ansvar för... för att eh... för våldet som sker eller typ såhär...

Intervjuledare: Mm.

Kristin: ... det e ju den som utför våldet tycker jag...

Sara: Mm.

Kristin: ... och om det utförs... bland folk, och folk ser det... och inte gör nåt så e dom lika dåliga asså... det e det e min åsikt då har dom gjort samma sak liksom...

Sara & Ulrika: Mm.

Kristin: ...för att det e lika dåligt att kolla asså kolla på...

Intervjuledare: Mm.

Kristin: ... inte göra nånting åt det e samma sak som att göra det själv nästan... så det... då har man inte hjälpt den personen som... verkligen behöver det... hjälp då.

Sara: Men det håller jag med om att den personen som utgör våldet det e ju den som egentligen e ansvarig för... problemet o att... o det faktum att det läggs ett ansvar på den som blir utsatt e egentligen fel... men... för ens egna välmående så e det ju viktigt att man tar sitt ansvar i att... att eh ta sig ur någonting.

Tjejgruppen är överens om att förövaren är den som bär det yttersta ansvaret för våldet, Sara påpekar dock att även offret har ett ansvar att lämna en våldsam partner relaterat till det egna välmåendet. Kristin beskriver vidare att människor som inte ingriper då de ser någon som blir utsatt för våld är "lika dåliga" som våldsutövaren. Denna poängtering av civilkuragets betydelse kan därmed ses som ett led i samhällets ansvar att förhindra förekomsten av våldet (Carlson, 2003). Ulrika som tillhörde samma fokusgrupp uttryckte sig så här angående vänners ansvar:

Jag vet inte det e så svårt... men asså... som kompis till om... om man har en kompis som blivit utsatt på detta så vet jag inte om man egentligen har sånt himla stort ansvar att... att liksom hjälpa den ut ur det, mer att kanske ta det vidare eller liksom finnas som stöd... och att... a men mer som stöd så att dom får prata ut liksom... men finnas där liksom för o hjälpa... men... man kanske egentligen inte ska gå in allt för mycket eller va man ska säga...

Det verkar råda en viss osäkerhet i hennes resonemang, men kontentan tycks till slut bli att vänners ansvar sträcker sig till att de bör finnas som ett stöd men samtidigt inte "gå in allt för mycket". En fråga som kan diskuteras är om Ulrikas inställning krockar med Kristins, det vill säga ifall en kan sägas vara "lika dålig" som våldsutövaren om en inte hjälper sin våldsutsatta vän ut ur situationen. Här är det förmodligen lätt hänt att en sätter sig själv utanför kontexten, att samhället blir det som Mattsson (2010) benämner som "den andra". Detta går att relatera till det faktum att våra fokusgrupper uttrycker att ungdomar inte tas på lika stort allvar som vuxna. Därigenom kan en tolka det som att Kristin talar om vuxna som de som borde ingripa i egenskap av sin ålderskategoriska makt (Krekula et al. 2005) då de bevittnar våld. Dessutom kan en tänka sig att det läggs olika vikt i vad som förväntas av en utomstående baserat på om denne bevittnar våld eller får höra om det i efterhand.

Vid en diskussion om kontrollbeteende som en form av våldsutövning så lyfts även att killen i ett förhållande har ett visst ansvar för att säkerställa att tjejen är trygg:

Gabriel: Det kan ju vara så här också att, eeh i vissa fall att, att killen är orolig.

Intervjuare: Ja...

Gabriel: Det kan ju, det är det ju förmodligen inte så ofta men det kan ju i vissa fall skulle det kunna vara det. För alla vet ju det här att eeh, alla vet ju det här att tjejer är kan bli mer utsatta för eeh, alltså oddsen eeh, oddsen för en tjej att bli våldtagen är ju mycket större än för en kille.

Tobias: Aa.

Gabriel: Och då kan ju killen vara rädd för det.

Intervjuare: Så du menar att det är därför han skulle...

Gabriel: Ja om han, om hon blir till exempel stalkad av någon eller någonting, det kanske är därför han skulle vilja kolla sms. Det är ofta säkert inte så men det skulle kunna vara.

Ovan beskrivs ett potentiellt scenario där en pojkvän skulle vilja ha insyn i sin flickväns sms-trafik för att beskydda henne från exempelvis stalkers. De hänvisar till att det är allmänt känt att tjejer är mer utsatta för våldtäkt och att det på så sätt skulle motivera ett visst kontrollbeteende. Detta stämmer väl in på Uhnoos (2011) resonemang kring att tjejer ses som våldtagbara och att riskbedömningar av tjejer görs utifrån deras sexualitet. Den könsstereotypiska bilden av mannen som den starka beskyddaren och kvinnan som det försvarslösa offret tycks närvarande i diskussionen (Lenz Taguchi, 2004). Resonemanget kan tolkas som att det antyder att tjejer inte själva kan avgöra om de befinner sig i en hotfull situation eller inte, varför killen måste ingripa genom att övervaka henne. Även om uttalandet baseras på omsorg om tjejen, så bidrar det till att förringa tjejens egen förmåga samtidigt som killen får ta på sig ansvaret för att bedöma och avvärja ett eventuellt hot. Vad som beskrivs som en intention att agera som försvarare övergår istället till en våldshandling, då målet att hålla tjejen säker legitimerar kränkningar av individens integritet - beskyddaren blir således till en föröware.

5.3 Sammanfattning av ungdomarnas attityder

Studiens frågeställningar handlar om ungdomarnas attityder. Då attityder är ett väldigt omfattande begrepp, så har vi haft möjlighet att fånga in många olika tankar, åsikter och resonemang. Utifrån begreppets karaktär tänker vi att det är svårt att formulera korta svar på våra frågeställningar. Vi har därför valt att stolpa upp de centrala delarna från empirin nedan,

för att i nästa avsnitt, avslutande diskussion, reflektera kring dessa attityder. Genom detta tillvägagångssätt, sammantaget med analysen, hoppas vi att svaret på våra frågor blir tydliga.

5.3.1 Vilka attityder har studiens respondenter kring våld i nära ungdomsrelationer?

De slutsatser som kan dras utifrån empirin relaterat till studiens första frågeställning är att ungdomarna har en relativt stor insikt i vad våld är och kan innebära för individen. När ungdomarna skall exemplifiera våld så använder de sig emellanåt av exempel från filmer, även när inte sådana exempel ges så uppfattar vi det som om att de ofta utgår ifrån referenser från media. Ungdomarna påpekar konsekvent att våld är fel, men när de sedan talar om våldet så kan det tolkas som om att vissa våldshandlingar betraktas som legitima, eller att offret har en del i varför dessa situationer uppstår. Vad gäller allvarlighetsgraden på våldet, våldets hierarki, så finns det olika uttalanden om dessa. I vissa av grupperna lyfts fysiskt våld som mest allvarligt, och i vissa psykiskt våld. Dock kan det under samtalen även vad gäller detta, skönjas en viss diskrepans mot det som tidigare sagt, då fysiskt våld lyfts fram som exempel på skäl att anmäla etcetera. Vidare tolkar vi det som om det i regel är fysiskt våld som det talas om när våldet inte specificeras. Ungdomarna visar även en stor förståelse för de som är utsatta för relationsvåld, och menar att det kan vara både svårt att identifiera och ta sig ur. Sexuellt våld är något som av tjejerna lyfts fram som vad de tror är en vanlig våldsform i nära ungdomsrelationer, här framhåller de ålderns betydelse, medan killarna ställer sig frågande till om sådant våld förekommer. Tjejerna anger ålderskillnader inom relationer som anledning till att den äldre utför oönskade sexuella handlingar mot den yngre, en slag maktobalans. Ungdomarna tar själva upp att det är ett problem att våld i nära ungdomsrelationer inte uppmärksammas, då det bidrar till okunskap vilket i sin tur skapar problem för ungdomar att kunna identifiera sådant våld.

5.3.2 Vilka attityder har studiens respondenter till sin omgivning relaterat till våld i nära ungdomsrelationer, gällande stöd/hjälp och omgivningens sätt att reagera?

Utifrån studiens andra frågeställning framkommer att ungdomarna upplever att omgivningen och främst vuxenvärlden, inte tar deras relationer seriöst. De påtalar även att de själva inte ser sina förhållanden som så seriösa, men återigen så framkommer ett annat perspektiv när de sedan diskuterar de olika frågorna rörande dessa. Relationerna visar sig ha en stor betydelse för ungdomarna, och de lyfter flera gånger vikten av att ha en relation samt en ovilja att vara ensam. Detta kopplas även ihop med ansvarsfördelningen. Mycket av ansvaret läggs på

individ, exempelvis att lämna relationen, även om de poängterar att det är förövaren som bär huvudansvaret för våldsutövningen. Det framkommer dock att det finns en viss förståelse för att våld kan uppstå, exempelvis vid otrohet, meningsskiljaktigheter eller att en tröttnar på varandra. Ungdomarna fråntar förövaren ansvaret genom dessa förklaringar, och även genom att resonera om att våld och behov av att bestämma är ett personlighetsdrag som en inte har rätt att försöka förmå någon annan att förändra. Vidare framkommer att ungdomarna inte upplever sig bli tagna på allvar av vuxna, och att deras ord inte värderas lika högt. Dock påtalar de samtidigt att de vänder sig till sina vänner för att söka stöd just för att det till skillnad från att vända sig till någon vuxen inte innebär att denne kommer att ingripa. Vänner betraktas som stödjande och vuxna som hjälp, det är däremot stöd och inte hjälp som efterfrågas. Vad gäller ungdomarnas syn på föräldrarna som skydd så finns det en differens mellan tjej- och killgrupperna. Tjejerna förväntar sig att få skydd av sina föräldrar, men lyfter samtidigt att de nog kan reagera klandrande då en "valt" en våldsam partner eller inte lämnat den. Killarna verkar utgå ifrån att föräldrarna har en mer förstående och skyddande inställning.

6. Avslutande diskussion

Ungdomars vilja att uppnå autonomi präglar tydligt våra fokusgruppers diskussioner kring stödsökande (O'Keefe, 2005). De uttrycker vid upprepade tillfällen hur behovet av stöd ofta kan handla om att bara få prata av sig, snarare än att någon skall gå in och agera.

Ungdomarnas syn på vuxenvärldens roll som stöd tycks cirkulera kring att de inte upplever att vuxna tar dem och deras relationer på allvar. De lyfter två typer av förväntade reaktioner från vuxenvärlden vid stödsökande: förminskande och överbeskyddande. Eftersom ingen av dessa responser är önskvärda blir resultatet således att ungdomarna söker stöd hos vänner som inte förväntas reagera på samma sätt. En problematik i detta är att ungdomar tidigt tycks färgas av könsstereotypiska föreställningar från sin omgivning (McCarry 2010; Próspero 2007), vilket medför att värderingar som är förknippade med dessa överförs till den våldsutsatta, exempelvis att enstaka våldsbeteenden ursäktas då de faller inom ramen för vad som enligt normen kan förväntas av könskategorin. Könsstereotypiska föreställningar och värderingar kommer visserligen initialt från vuxenvärlden, här menar vi dock att det föreligger ett ansvar hos vuxna och inte minst samhället att förhindra spridningen av sådana. Den ålderskategoriska maktaspekten kring våld i nära ungdomsrelationer omfattar således inte

bara hur stort allvar vuxna tar ungdomar och deras relationer på, utan även vilka värderingar och därmed också vilka förhållningssätt de för vidare till yngre generationer (Krekula et al. 2005).

Något som är svårt att se bara baserat på citaten, men som ändå är värt att nämna är att killarnas fokusgrupper hade, till skillnad från tjejgruppernas, en betydligt mer skämtsam atmosfär kring våldsdiskussionerna. Diskussionernas framtoningar kan förvisso tolkas på flera olika sätt, vi härleder dock främst dessa till skillnader i våldsutsatthet könen emellan vilket vi förmodar påverkar ungdomarnas känsla av allvar. Att omforma denna könsmaktspräglade diskurs kan ses som den feministiska poststrukturalismens kärnfråga (Lenz Taguchi, 2004), där ungdomarnas sätt att uttrycka sig sinsemellan blir högst relevant för reproduktionen tillika normaliseringen av rådande värderingar. Många av ungdomarnas uttalanden vittnar dock om individualistiska förklaringar till våldet, vilket medför att strukturella förklaringsmodeller till våldets förekomst i regel uteblir. Precis som Bowen et al. (2013) påvisade i sin studie så verkar även våra fokusgruppers förståelse av våld starkt influerade av hur det porträtteras i media. Detta åskådliggörs genom att ungdomarna i sina diskussioner lyfter exempel från såväl filmer som tidningar, därigenom menar vi att vikten av att samhället bidrar till en mer köns- och åldersneutral bild av sådana relationer och sådant våld understryks.

Den kunskapsbrist som råder gällande våld i nära ungdomsrelationer bör enligt oss ses som ett tydligt prioriteringsområde relaterat till det ansvar som åligger samhället gällande barns rättigheter i enlighet med Barnkonventionens 19e artikel. Brottsoffermyndigheten (2001) påvisar hur utbrett våldet i nära ungdomsrelationer är. Det framstår som orealistiskt att förvänta sig en minskning av våldet om inte samhället bidrar till att information om detta prioriteras. Eftersom det tycks vara karaktäristiskt för relationsvåld att subtilt eskalera (Holmberg & Enander 2004; Korkmaz 2012; Gottzén & Korkmaz 2013) torde det vara svårt för ungdomar att uppmärksamma detta i ett tidigt skede (O'Keefe, 2005). Istället för att som offer förstå vad en blir utsatt för och agera, så bekräftar studiens deltagare att resultatet ofta blir att offret riskerar att skuldbelägga sig själv eller hänvisa till psykisk ohälsa hos förövaren (Gottzén & Korkmaz, 2013).

Annan forskning har visat att flickors hälsa påverkas negativt i högre grad än killars då de blivit utsatta för relationsvåld (Landstedt & Gillander Gådin, 2011), våld i nära ungdomsrelationer tycks innehålla samma komponenter som i de vuxna (O'Keefe, 2005) varpå effekterna även verkar bli likartade (Chung, 2007). Hur det till synes maskerade våldet i ungdomars nära relationer påverkar sådant som jämställdhet och folkhälsa i stort ryms inte inom denna studie, men att svenska ungdomar växer upp i ett land och samhälle som anses vara förhållandevis jämställt lär för unga tjejer inte enbart ha positiva effekter. Deras inställning vid våldsutsatthet torde i större grad riskera att bli självklandrande i takt med att samhället utlyser sig som mer jämställt än vad det de facto framstår vara, se exempelvis Chung (2007) och Wiklund et al. (2010). I fokusgrupperna har det dessutom framkommit att ungdomar ofta tycks värdera sina relationer så högt att de prioriteras över just den egna hälsan. Detta står i kontrast till den bild de själva uppfattar att vuxenvärlden har av deras relationer, vilket är i linje med vad Carlson (2003) beskriver.

Som framgår i ungdomarnas berättelser är det ibland svårt att relatera till våld i nära ungdomsrelationer eftersom ingen verkar prata om det, istället förs tankarna till våld i vuxenrelationer som är mer synligt genom exempelvis porträttering i media. Bristen på dessa samtal åskådliggörs av de diskrepanser som präglar flertalet av deltagarnas resonemang. Eftersom både ungdomar och vuxna verkar ha svårt för att förstå omfattningen av våldet i nära ungdomsrelationer, se Brottsoffermyndigheten (2001), tycks detta i viss mån hamna utanför samhällets synfält. I uppsatsarbetets process har det med tiden blivit allt tydligare att behovet av ett begrepp kring det studerade problemområdet tycks nödvändigt för att underlätta synliggörandet av det.

Antal ord 22493

7. Referenslista

Anderson, K. L. & Umberson, D. (2001) "Gendering violence: Masculinity and power in men's accounts of domestic violence". *Gender and society* 15(3) 358-380

Ashley, O. S. & Foshee, V. A. (2005) "Adolescent help-seeking for dating violence: Prevalence, sociodemographic correlates, and sources of help". *Journal of adolescent health* 36(1) 25-31.

Barter, C. (2009) "In the name of love: Partner abuse and violence in teenage relationships". *British journal of social work* 39, 211-233.

Belshaw, S. H., Siddique, J. A., Tanner, J. & Osho, G. S. (2012) "The relationship between dating violence and suicidal behaviors in a national sample of adolescents". *Violence and victims* 27(4)

Bowen, E., Holdsworth, E., Leen, E., Sorbring, E., Helsing, B., Jaans, S. & Awouters, V. (2013) "Northern european adolescent attitudes toward dating violence". *Violence and victims* 28(4)

BRIS årsrapport 2009:40 https://www.bris.se/upload/Articles/bris_rapport2009_webb.pdf
(Hämtad 2015-03-20)

Brottsförebyggande rådet (2007) *Nationella trygghetsundersökningen 2006. De första resultaten om utsatthet, trygghet och förtroende* (rapport 2007:14). Stockholm:

Brottsförebyggande rådet

Brottsförebyggande rådet (2009) *Våldet mot kvinnor och män i nära relationer: Våldets karaktär och offrens erfarenheter av kontakter med rättsväsendet* (rapport 2009:12).

Stockholm: Brottsförebyggande rådet

Brottsförebyggande rådet (2014) *Brott i nära relationer: En nationell kartläggning* (rapport 2014:8). Stockholm: Brottsförebyggande rådet

Brottsoffermyndigheten (2001) *Slagen dam. Mäns våld mot kvinnor i det jämställda Sverige – en omfångsundersökning*. Umeå

Brottsoffermyndigheten (2015-02-18) Pressmeddelande; *Våld mot unga i fokus på internationella brottsofferdagen*

<http://www.brottsoffermyndigheten.se/pressmeddelande/vald-mot-unga-i-fokus-pa-internationella-brottsofferdagen> (Hämtad 2015-02-19)

Brown, L. K., Puster, K. L., Vasquez, E. A., Hunter, H. L. & Lescano, C. M. (2007) "Screening practices for adolescent dating violence". *Journal of interpersonal violence* 22(4): 456-464.

Bryman, A. (2008) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber AB

Butler, J. (1997) *The psychic life of power: Theories in subjection*. Stanford: Stanford University Press.

Börjesson, M. & Rehn, A. (2009) *Makt*. Malmö: Liber AB

Carlson, C. N. (2003) "Invisible victims: Holding the educational system liable for teen dating violence at school". *Harvard women's law journal* 26: 351-393.

Chung, D. (2005) "Violence, control, romance and gender equality: Young women and heterosexual relationships". *Women's studies international forum* 28(6): 445-455.

Chung, D. (2007) "Making meaning of relationships: Young women's experiences and understandings of dating violence". *Violence against women* 13(12): 1274-1295.

Crenshaw, K. (1989) "Demarginalizing the Intersection of race and sex: A black feminist critique of antidiscrimination doctrine, feminist theory, and antiracist politics". *The university of Chicago legal forum* 140:139-167

- de los Reyes, P. & Mulinari, D. (2010) *Intersektionalitet*. Malmö: Liber AB
- Eder, D. & Fingerson, L. (2003) ”Interviewing children and adolescents”. I Holstein, J. & Gubrium, J. (red.) *Inside interviewing: New lenses, new concerns*. Thousand Oaks, Kalifornien: Sage
- Egidius, H. (2005) *Psykologi Lexikon*. Stockholm: Natur och kultur
- Fine, M. & Weiss, L. (1998) *The unknown city: The lives of poor and working-class young adults*. Boston, Massachusetts: Beacon Press
- Foucault, M. (1982) ”The subject and power”. *Critical inquiry* 8(4): 777–795.
- Fugate, M., Landis, L., Riordan, K., Naureckas, S. & Engel, B. (2005) ”Barriers to domestic violence help seeking: Implications for intervention”. *Violence against women* 11(3): 290-310.
- Gottzén, L. & Korkmaz, S. (2013) ”Killars våld mot tjejer i nära relationer”. I Ungdomsstyrelsens skrifter *Unga och våld – en analys av maskulinitet och förebyggande verksamheter*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen
- Harris, J. R. (2001) *Myten om föräldrars makt*. Stockholm: Svenska föreningen för psykisk hälsovård
- Havnesköld, L. & Risholm Mothander, P. (2009) *Utvecklingspsykologi*. Malmö: Liber AB
- Healy, K. (2000) *Social work practices: Contemporary perspectives on change*. London: Sage
- Heath, S., Brooks, R., Cleaver, E. & Ireland, E. (2009) *Researching young people’s lives*. London: Sage

Hollway, W. (1984) "Gender difference and the production of subjectivity". I Henriques, J. Hollway, W., Urwin, C. Wenn, C. & Walkerdine, V (red.) *Changing the subject*. London and New York: Methuen.

Holmberg, C. & Enander, V. (2004) *Varför går hon? Om misshandlade kvinnors uppbrottsprocesser*. Ystad: Kabusa pocket.

Hydén, M. (2002) "Har sociala problem ett kön?". I Meeuwisse, A. & Swärd, H. *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och Kultur

Isdal, P. (2001) *Meningen med våld*. Stockholm: Gothia Förlag

Korkmaz, S. (2012) *Är det bara jag som hittar på? – Unga kvinnors berättelser om våld i nära relationer: Betydelsen av kön och ålder för identitetsskapande och det sociala nätverkets responser*. Masteruppsats, Linköpings universitet.

Kommittédirektiv 2014:25 Nationell strategi för att nå målet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra

Krekula, C., Närvänen, A-L. & Näsman, E. (2005) Ålder i intersektionell analys. *Tidskrift för genusvetenskap* 26(2/3): 81-94.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB

Lalander, P. & Johansson, T. (2012) *Ungdomsgrupper i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur AB

Landstedt, E. & Gillander Gådin, K. (2011) "Experiences of violence among adolescents: Gender patterns in types, perpetrators and associated psychological distress". *International journal of public health* 56(4): 419-427.

Lenz Taguchi, H. (2004) *In på bara benet. En introduktion till feministisk poststrukturalism*. Stockholm: HLS Förlag.

Liamputtong, P. (2011) *Focus group methodology: Principle and practice*. La Trobe University: Sage

Mattsson, T. (2010) *Intersektionalitet i socialt arbete. Teori, reflektion och praxis*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

McCarry, M. (2010) "Becoming a "proper man": Young people's attitudes about interpersonal violence and perceptions of gender". *Gender and Education* 22(1): 17–30.

Meeuwisse, A. & Swärd, H. (2002) "Vad är ett socialt problem?". I Meeuwisse, A. & Swärd, H. *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och Kultur

Milles, K. (2010) *Könsneutralt språk - bra eller dåligt?* TV-program: UR Samtiden - Språkforum <http://www.ur.se/Produkter/158635-UR-Samtiden-Sprakforum-Konsneutralt-sprak-bra-eller-daligt> (Hämtad 2015-03-20)

Nationellt Centrum för Kvinnofrid "Att fråga om våldsutsatthet som en del av anamnesen" (rapport 2010:4)

O'Keefe, M. (2005) "Teen dating violence: A review of risk factors and prevention efforts". *Violence against women*

Olofsson, N., Lindqvist, K., Gillander Gådin, K. & Danielsson, I. (2009) "Violence against young men and women: A vital health issue". *The open public health journal* 2: 1–6.

Persson, O. & Kanakaris, Z. (2013) *Våld i nära relationer vanligast bland unga*. Aftonbladet. 3 december. <http://www.aftonbladet.se/debatt/article17936102.ab> (Hämtad 2015-03-20)

Próspero, M. (2007) "Young adolescent boys and dating violence: The beginning of patriarchal terrorism?" *Affilia* 22(3): 271-280.

Regeringens skrivelse 2007/08:39 *Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Rikskriscentrum nationella hemsida, <http://rikskriscentrum.se/> (Hämtad 2015-03-20)

Rose, L. E., Campbell, J. & Kub, J. (2000) "The role of social support and family relationships in women's responses to battering". *Health care for women international* 21:27-39.

Sears, H.A., Byers, S.E., Whelan, J.J. & Saint-Pierre, M. (2006) "If it hurts you, then it is not a joke": Adolescents' ideas about girls' and boys' use and experience of abusive behavior in dating relationships". *Journal of interpersonal violence* 21(9): 1 191–1 207.

Socialstyrelsen (2002-124-7) *Tack för att ni frågar- screening om våld mot kvinnor*

Uhnoo, S. (2011) *Våldets regler - Ungdomars tal om våld och bråk*. Diss., Göteborgs universitet. Göteborg: Bokförlaget Daidalos

Ungdomsstyrelsens skrifter 2013:1 *Unga och våld – en analys av maskulinitet och förebyggande verksamheter*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen

Unizon (2015) *Kvinnofridsbarometern – En undersökning av kommunernas arbete mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer*. Stockholm: Unizon

Vetenskapsrådets hemsida, <http://www.codex.vr.se>

Weedon, C. (1987) *Feminist practice and poststructuralist theory*. Oxford: Blackwell

Weisz, A. N., Tolman, R. M., Callahan, M. R., Saunders, D. G. & Black, B. M. (2007) "Informal helpers' responses when adolescents tell them about dating violence or romantic relationship problems". *Journal of adolescence* 30(5): 853-868.

Wiklund, M., Malmgren-Olsson, E-B., Bengs, C. & Öhman, A. (2010) ""He messed me up": Swedish adolescent girls' experiences of gender-related partner violence and its consequences over time". *violence against women* 16(2): 207–232.

Bilaga 1. Samtyckesblankett

Deltagande i studie om våld i ungdomsrelationer

Vi heter Rikard Isaksson och Nadia Karlsson, och är studenter på socionomprogrammet vid Göteborgs universitet. Vi läser på 6:e terminen och skriver nu vår C-uppsats. Vi vill i samband med den genomföra ett antal fokusgruppsintervjuer med ungdomar i syfte att få en inblick i ungdomars attityder kring våld i ungdomsrelationer. Med ungdomsrelation menar vi en relation som är jämförbar med en kärleksrelation, eller där man uppfattar sig som ett par, alltså inte enbart en vänskapsrelation.

Studiens bakgrund

Inom forskning och i samhället i stort har under senare år mycket fokus riktats emot problemområdet "våld i nära relationer". Problemområdet har dock främst begränsats till vuxna relationer, eller relationer där vuxna utövar våld mot barn. Det finns emellertid studier som visar att våld i nära relationer är vanligare i yngre åldersgrupper. Vi tänker att en förutsättning för att kunna förstå, förebygga och upptäcka våld i ungdomsrelationer, är att de som möter unga har kunskap om ungdomars attityder kring våld. Vi är därför intresserade av dina tankar och åsikter om ämnet. Det finns inga rätt eller fel svar, syftet är att ta del av det du har att säga och dina perspektiv. Frågorna kommer inte att vara av personlig art, utan kommer att handla om ämnet i allmänhet.

Deltagandet är frivilligt och samtliga intervjuade har rätt att avbryta sin medverkan i undersökningen när som helst utan krav att ange några skäl. Resultatet av undersökningen kommer endast att användas för vetenskapliga ändamål och i studiesyfte.

Vi beräknar att varje intervju kommer ta ca en timme. Intervjuerna kommer att spelas in och sedan skrivas ut för att vi ska kunna analysera materialet. Endast vi och vår handledare kommer att ta del av intervjumaterialet, som även kommer att raderas när vår studie är avslutad. Fram till dess kommer materialet att behandlas konfidentiellt – namn och övriga detaljer kommer att fingeras.

Om ni önskar ta kontakt med oss kan ni nå oss via:

Rikard Isaksson   tel: XXXX-XXXXXX, e-post: XXXX@XXXXXX

Nadia Karlsson   tel: XXXX-XXXXXX, e-post: XXXX@XXXXXX

Handledare för studien är:

Anders Törnquist

Institutionen för socialt arbete

Göteborgs universitet

Sprängkullsgatan 23

405 30 Göteborg

e-post: XXXX@XXXXXX

Tack för din medverkan!

Medgivande:

____ Jag har tagit del av ovanstående information, och accepterar deltagande i undersökningen.

Ort och datum: _____

Namn: _____

Bilaga 2. Intervjuguide

Intervjuguide

Våld

- Vad är våld? Vad finns det för olika former av våld?
- Är någon form av våld värre än en annan?
- Hur vanligt är våld i nära relationer bland ungdomar?
- Varför tror ni att det uppstår våldssituationer i relationer?
- Finns det tillfällen då det är ok att utöva våld mot sin partner?
- När har man skäl att berätta för någon om att man blir utsatt för våld i sin relation?
- När har man skäl att polisanmäla?
- Vilka platser tänker ni att man kan bli utsatt för våld av sin partner på?
- Finns det skyddade platser?

Ålder

- Vad är en relation?
- Hur gammal kan man vara för att ha en relation?
- Ser ungdomars relationer annorlunda ut än vuxnas relationer?
- Är det vanligare med våld i nära relationer hos vuxna eller hos ungdomar?
- Ser våld i nära relationer olika ut i ungdomars respektive vuxnas relationer?
- Vad tror ni att vuxna tänker om ungdomars relationer?

Stöd/Hjälp

- Vem vänder man sig till för att söka stöd/hjälp om man blivit utsatt för våld i sin relation?
- Hur tror ni att en vän hade reagerat om den hade fått reda på att ni blivit utsatta för våld?
- Hur tror ni att vuxna hade reagerat om de hade fått reda på att ni hade blivit utsatta för våld?
- Vad för stöd kan vänner respektive vuxna ge?
- Har någon vuxen pratat med er om våld i nära relationer? I skola, hälso- sjukvård, ungdomsmottagning eller föräldrar.
- Har ni pratat med era vänner om våld i relationer förut?
- Vad tror ni man kan göra för att förebygga våld i ungdomsrelationer?